

УТВЪРДИЛ,
ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/доц. д-р Мариана Коцева/

**НАСОКИ ЗА КРИТЕРИИ ЗА КАЧЕСТВОТО
В НАЦИОНАЛНАТА СТАТИСТИЧЕСКА СИСТЕМА НА БЪЛГАРИЯ**

СЪДЪРЖАНИЕ

1	ВЪВЕДЕНИЕ	3
2	ОБЩ ПРЕГЛЕД	4
2.1	НАЦИОНАЛНА СТАТИСТИЧЕСКА СИСТЕМА	4
2.2	НОРМАТИВНА РАМКА	5
3	КАЧЕСТВОТО В НСС	5
3.1	КАЧЕСТВО – ТЕОРЕТИЧЕН КОНТЕКСТ	5
3.2	КАЧЕСТВО НА СТАТИСТИЧЕСКАТА ИНФОРМАЦИЯ	6
3.3	ОПИСАНИЕ НА КАЧЕСТВОТО В НСС	6
4	РАМКА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО В НСС	8
4.1	УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИЛОЖИМОСТТА	10
4.2	УПРАВЛЕНИЕ НА ТОЧНОСТТА	14
4.3	УПРАВЛЕНИЕ НА НАВРЕМЕННОСТ И ТОЧНОСТ НА ПРЕДСТАВЯНЕ НА ДАННИТЕ	20
4.4	УПРАВЛЕНИЕ НА ДОСТЪПНОСТ И ЯСНОТА	23
4.5	УПРАВЛЕНИЕ НА СЪГЛАСУВАНОСТ И СРАВНИМОСТ	26
5	ВЗАИМНИ ВРЪЗКИ И БАЛАНСИРАНЕ МЕЖДУ ОТДЕЛНИТЕ КОМПОНЕНТИ НА КАЧЕСТВОТО	29
6	РАЗХОДИ И НАТОВАРЕНОСТ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ	32
7	СТАТИСТИЧЕСКА ТАЙНА, ПРОЗРАЧНОСТ И СИГУРНОСТ	34
8	УСЛОВИЯ	34
9	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	34
10	ПРИЛОЖЕНИЯ	35
	Приложение 1: Национална статистическа система (НСС) и нейните партньори	36
	Приложение 2: А) Докладване на качеството и новият закон за европейската статистика	37
	Приложение 2: Б) Качеството, координиращата роля на НСИ и Законът за статистиката	39
	Приложение 3: Преглед на дейностите по качеството, свързани с прилагане на европейските стандарти	42
	Приложение 4: Изследвания за натовареност на респондентите	43
	Приложение 5: Списък на показателите за качеството и изпълнението	45
11	БИБЛИОГРАФИЯ	48

1 ВЪВЕДЕНИЕ

Официалната статистическа информация в България се произвежда и разпространява от Националната статистическа система (НСС). НСС осигурява безпристрастна, навременна и точна информация за състоянието и тенденциите в развитието на икономиката, социалната сфера, демографията и околната среда. Повишаването на качеството на статистическата информация е едно от приоритетните направления в развитието на НСС. Визията, целите и приоритетите за развитието на НСС са дефинирани в Стратегията за развитие на Националната статистическа система на Република България, 2008 - 2012 г.

ВИЗИЯ

НСС произвежда и разпространява обективна, навременна и точна статистическа информация, като използва напълно възможностите на съвременните информационни и комуникационни технологии и спазва принципите на Кодекса на европейската статистическа практика.

ГЛАВНА ЦЕЛ

Да се усъвършенства разработването, производството и разпространението на статистическа информация за всички групи потребители чрез подобряване на институционалния капацитет на системата и ускорено внедряване на съвременни информационни и комуникационни технологии.

ПРИОРИТЕТИ

- Намаляване на натовареността на респондентите.
- Подобряване на качеството на статистическата информация.
- Усъвършенстване на съхранението и разпространението на статистическата информация.
- Ускорено внедряване на нови ИКТ и интегриране на ИТ дейностите в НСС.
- Развитие на човешките ресурси и подобряване на условията на труд.
- Развитие на европейско партньорство и международно сътрудничество.
- Постигане на по-ефективно взаимодействие и координация в рамките на НСС.
- Засилване на доверието към официалната статистика.

ЗАДАЧИ И ДЕЙНОСТИ ПО ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА СТАТИСТИЧЕСКАТА ИНФОРМАЦИЯ

- Внедряване на стандартизирани отчети за оценка на качеството на статистическите продукти, услуги и дейности в процеса на производство на статистическа информация.
- Изграждане на механизми за мониторинг, контрол и управление на качеството.
- Провеждане на външни методологически одити на качеството на статистическите продукти.
- Внедряване на най-добрите практики в областта на статистическите изследвания и при управлението на качеството на статистическите продукти и дейности.
- Обучение на персонала на НСИ и органите на статистиката по приложение на методите и стандартизираните отчети за качеството на статистическите продукти, услуги и дейности.
- Въвеждане на система за ежегодна самооценка на качеството, основана на модела на Европейската фондация за управление на качеството.

Документът „Насоки за критерии за качеството в Националната статистическа система на България” представя синтезирана информация за основните принципи на качеството на разпространяваната статистическа информация. Документът очертава рамката за осигуряване на качеството в НСС и дава насоки за подобряване на качеството на статистическата информация, в съответствие с Кодекса на европейската статистическа практика. Насоките за критерии за качеството са приложими за Националния статистически институт, органите на статистиката и Българската народна банка като

производители и разпространители на официалната статистическа информация. Документът е разработен от НСИ и е резултат от участието в проект „Осигуряване на качеството в Националната статистическа система”, финансиран от Евростат и НСИ.

2 ОБЩ ПРЕГЛЕД

2.1 Национална статистическа система

Националната статистическа система на Република България осъществява статистическата дейност на държавата и е неделима част от Европейската статистическа система (ЕСС). НСС се състои от Националния статистически институт, органите на статистиката¹ и Българската народна банка (БНБ). На национално ниво НСС осъществява дейностите по събиране, обработване, анализиране и съхраняване на статистически данни, както и по предоставянето и разпространението на официална статистическа информация.

НСИ и органите на статистиката осъществяват статистическата дейност на държавата, като провеждат периодични и еднократни статистически изследвания, включени в Националната статистическа програма (НСП). Провежданите в НСС изследвания са съобразени по съдържание, методология, периодичност и срок на публикуване с определените от Евростат изисквания за ЕСС.

Националният статистически институт, органите на статистиката и Българската народна банка са източникът на официална статистическа информация в Р България. Политиката и стратегията на НСС се дефинират от Националния статистически съвет, който е съвещателен орган към председателя на Националния статистически институт. Националният статистически съвет включва представители на органите на статистиката, БНБ, академичната общност, различни групи респонденти и потребители. НСИ изпълнява водеща методологична и координираща роля в НСС. Органите на статистиката работят под методическото ръководство на НСИ при изпълнение на НСП. При осъществяване на координацията в областта на качеството се прилагат следните основни принципи:

- Откритост и прозрачност;
- Ефективни връзки с партньорите в НСС;
- Единни методи и средства при осигуряване и оценка на качеството;
- Внедряване на европейските изисквания и добрите практики.

Водещата методологическа и координираща роля на НСИ в областта на качеството при разработването, производството и разпространението на статистическа информация в НСС се реализира на базата на следния **координационен механизъм**:

- нормативна база - Закон за статистиката, вътрешни нормативни уредби, споразумения с другите органи на статистиката и публичната администрация, които са административни източници на данни;
- статистическа инфраструктура - класификации, номенклатури, регистри, информационни системи;
- Национална статистическа програма (НСП);
- Национален статистически съвет;
- Работни групи;
- Комитети;
- Външни експертизи/оценки;
- Диалог с потребителите;
- Обучение;
- Сътрудничество с ЕСС.

¹ Органите на статистиката са държавни органи или техни структурни звена, които разработват, произвеждат и разпространяват статистическа информация съгласно чл. 3 (2) от Закона на статистиката.

Предизвикателството, което стои в бъдеще пред ЕСС и НСС, е характеризиранието на **нови явления и процеси** като глобализация, изменение на климата, застаряването на населението, енергийната ефективност и други, които изискват прилагане на нов интегриран подход и съчетаване на информация от различни източници. Това от своя страна изисква **хоризонтална и вертикална интеграция** на национално и европейско ниво, максимално използване на съществуващата информация и разработване на нови нива на интеграция, базирани се на съществуващите източници на данни².

Пред Националната статистическа система стоят следните предизвикателства:

- повишаване на гъвкавостта на Националната статистическа система от гледна точка на новите потребности и предизвикателства;
- повишаване на ефективността и ефикасността на разходите;
- подобряване на сравнимостта и свързаността на данните;
- намаляване на товареността на респондентите.

Целта е рационализиране на производствения процес и комплексно характеризиранието на явленията и процесите в икономиката, социалната област и екологията и разкриване на взаимовръзките между тях.

2.2 Нормативна рамка

При осигуряване на качеството на статистическата информация в Националната статистическа система се прилагат принципите, очертани в следните основни документи:

Международни документи

- [Фундаментални принципи на официалната статистика](#)

Документи на ЕК/Евростат

- [Регламент \(ЕО\) № 223/2009 на Европейския парламент и на Съвета за европейската статистика](#)
- [Декларация за качеството на Европейската статистическа система](#)
- [Кодекс на европейската статистическа практика](#)
- [Регламенти на Европейската комисия в областта на статистиката с разпоредби за качеството](#)

Национални документи:

- [Закон за статистиката](#)
- [Стратегия за развитие на Националната статистическа система на Република България, 2008 - 2012 г.](#)

3 КАЧЕСТВОТО В НСС

3.1 Качество – теоретичен контекст

„Качеството” е степента, до която даден набор от характеристики отговаря на определени изисквания³. Общата дефиниция за качеството, определена в международния стандарт ISO 9000 и възприета в общата концепция на Евростат, посочва, че качеството е съвкупност от всички характеристики, включително и изпълнението, на един вид продукт или услуга, които позволяват удовлетворяване на установени или възникващи потребности.

² Съгласно **Регламент (ЕО) № 223/2009** за европейската статистика и **СОМ (2009) 404** за метода за изготвяне на статистическата информация на ЕС: визия за следващото десетилетие.

³ [SDMX Content-Oriented Guidelines \(2009\), Annex 4 - Metadata Common Vocabulary](#).

Управлението на качеството се отнася до всички мерки, които се предприемат в една организация, вкл. използвани системи и рамка за осигуряване на качеството, с цел управление на качеството на статистическите продукти и процеси. Управлението на качеството включва следните елементи: *осигуряване на качеството, оценка на качеството, документиране на качеството*.

“Осигуряването на качеството” включва всички предварително планирани и системно прилагани дейности по наблюдение, оценка и осигуряване на процесите с цел спазване на изискванията за статистическите продукти. Осигуряването на качеството е различно от контрола на качеството, който се отнася за проверка на качеството на процесите и продуктите спрямо определен стандарт или набор от изисквания за качеството. Контролът на качеството се ограничава до това дали продуктите отговарят на изискванията за качеството. Осигуряването на качеството е процес, който създава гаранции, че контролът на качеството се осъществява непрекъснато, правилно и по начин, който позволява идентифициране на възможни способности за засилването и/или подобряването му.

“Оценяване на качеството” се отнася за цялостната оценка на качеството на данните, въз основа на стандартни критерии за качество, като оценките могат да бъдат количествени или качествени.

„Документиране на качеството” включва документацията относно методите и стандартите за оценка на качеството на данните на базата на стандартните критерии за качеството, като приложимост, точност и надеждност, навременност и точност на представяне, достъпност и яснота, сравнимост и съгласуваност.

3.2 Качество на статистическата информация

Качеството е понятие, което има различни интерпретации в зависимост от контекста, в който се използва. Качеството на статистическата информация в Националната статистическа система се разглежда като съответствие на статистическите продукти на потребностите от статистическа информация на различните групи потребители. Статистическата информация е качествена, когато статистическите продукти отговарят на критериите за качеството, и когато са „подходящи за целта”.

Статистическият продукт е резултат от извършване на определени, последователни, статистически процеси. Качеството на статистическите процеси пряко влияе върху продуктите и тяхното качество. Оценяването на качеството е свързано главно с определени цели или стандарти за качеството. Оценяването на качеството се извършва на базата на самооценки, провеждани в самата организация, или на базата на външни оценки. Оценките се базират на качествени или количествени измерители, или на комбинация от двата измерителя.

3.3 Описание на качеството в НСС

Препоръчително е статистическата информация в НСС да бъде представяна заедно с описание на качеството. Описанието на качеството включва оценка на качеството, надеждността и пригодността на статистическите данни за различни цели. Основната цел на описанието и представянето на качеството е да покаже подхода, средствата и как са изпълнени критериите за качеството.

Описанието на качеството първоначално се представя само за изследванията, за които са включени изисквания за качеството в регламентите. Постепенно обаче този процес ще се разширява в изпълнение на европейския закон за статистиката и ще обхване всички изследвания, включени в Националната статистическа програма.

Представянето на описанието следва да бъде едновременно с публикуването на данните, така че потребителите да имат лесен и навременен достъп до данните и съответното описание на качеството на данните. Целта е те да бъдат информирани за грешките, за някои ограничения, породени от особеностите на изследванията, и да се осигури прозрачност на дейностите по оценка и осигуряване на качеството.

Описанието на качеството на данните се разпространява в интернет, към съответните рубрики, като се посочват и другите съществуващи форми на разпространение, включително печатните публикации. Различните версии на описанието на качеството се съхраняват с цел информиране на потребителите и осигуряване на сравнимост. Описанието на качеството трябва да включва следните компоненти на качеството:

- ✍ **Приложимост на статистическата информация**
 - *резюме на съдържанието и целите, дефинира се изчерпателността на данните;*
 - *въведение към основните концепции, които подпомагат разбирането на данните, използваните класификации, обекта на изследване и източниците на данните;*
 - *взета ли е под внимание гледната точка на потребителите при разработване на данните;*
 - *намерения за усъвършенстване.*
- ✍ **Точност и надеждност на данните**
 - *доказателства, че статистическите данни представят явленията и процесите така, както се предполага;*
 - *метод за събиране на данните, статистически съвкупности, дизайн на изследването, метод за събиране на данните, използваните методи за оценки, или претегляне;*
 - *причини, които могат да повлияят на надеждността на данните, източници на грешки – извадкови и неизвадкови;*
 - *описание на политиката и практиката при ревизиите и процедурите за корекции.*
- ✍ **Навременност и точност на представяне на данните**
 - *честотата на изследванията и периода, за който се отнасят данните;*
 - *вид на данните - предварителни или окончателни; времето, когато ще бъдат представени окончателните данни;*
 - *при извършване на допълнителни обработки на данните, например сезонни изглаждания, потребителите също трябва да бъдат информирани;*
 - *адрес, на който може да се намери календарът за разпространение на данните.*
- ✍ **Достъпност и яснота на данните**
 - *каналите на разпространение и подробности за контакти с институцията, която разпространява данните;*
 - *информация за това къде могат да бъдат намерени описанието, метаданните и подробните описания на качеството и методологията за статистическите данни.*
- ✍ **Сравнимост и съгласуваност на данните**
 - *оценява се единството и последователността на статистическите данни в сравнение с други статистически данни от същата предметна област. Посочват се използваните общи класификации и понятия, и причините, ако не се използват.*
 - *дава се информация за съпоставимостта във времето, сравнимостта с други данни и продължителността на наличните динамични редове.*

4 РАМКА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО В НСС

Рамката за осигуряване на качеството в Националната статистическа система включва средства и процедури, с които се цели да бъде осигурено необходимото качество на статистическата информация.

Връзката между качеството и общите аспекти на дейността може да се представи по следния начин:

Качество	Изпълнение на дейността
Ефективност	Ефикасност
Продукти	Процеси
“Извършване на правилните дейности”	“Правилно извършване на дейностите”
Показатели за качеството	Показатели за извършената дейност

При определяне на рамката за осигуряване на качеството от съществено значение е изпълнението/разходите. НСИ разработи списък на показатели за контрол и мониторинг на изпълнението на дейността на НСИ. В списъка са включени пет групи показатели за характеризирани на: ресурсите, продуктите/услугите, оценка на влиянието, ефикасността и европейското и международното сътрудничество. Информация по тези показатели, т. нар. „статистика за статистиката”, се представя в годишните отчети за дейността на НСИ и изпълнението на НСП.

Дейностите, свързани с качеството в НСС, се извършват съгласно петнадесетте принципа, заложи в Кодекса на европейската статистическа практика, които са свързани с институционалната среда, статистическите процеси и статистическите продукти.

Принципи на Кодекса на европейската статистическа практика:

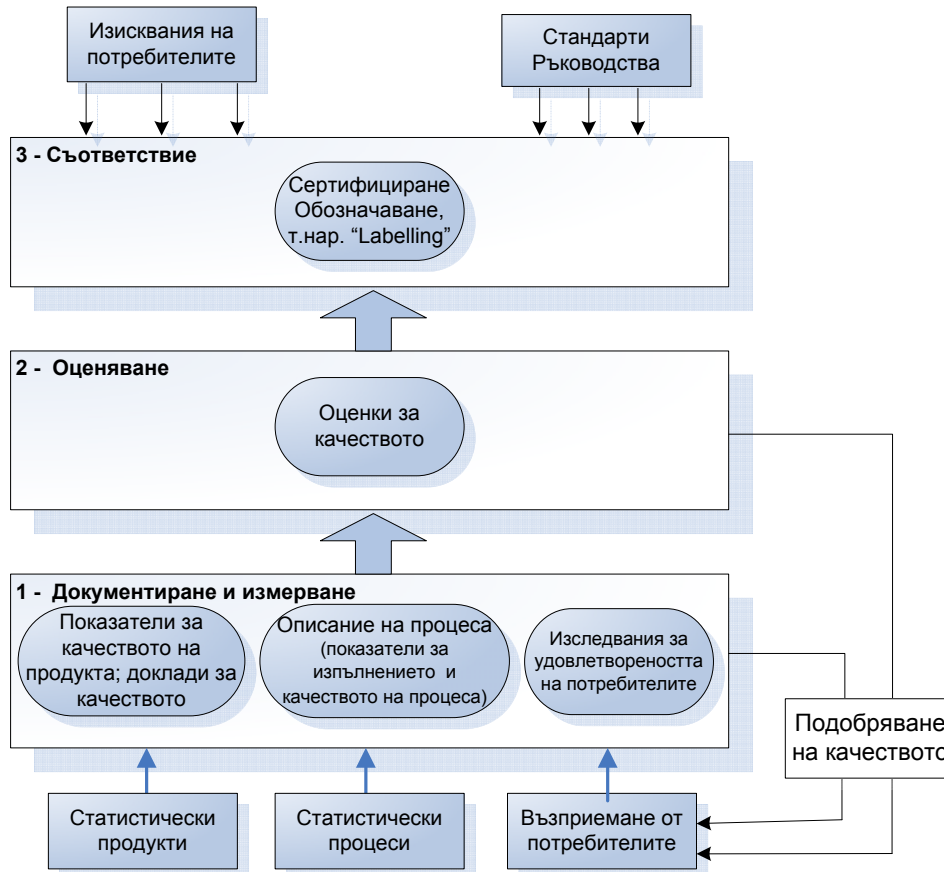
Институционална среда	Статистически процеси	Статистическите продукти
1. Професионална независимост	7. Обоснована методология	11. Приложимост
2. Мандат за събиране на данни	8. Подходящи статистически процедури	12. Точност и надеждност
3. Адекватност на ресурсите	9. Умерена натовареност на респондентите	13. Навременност и точност на представяне
4. Ангажимент за осигуряване на качеството	10. Ефективност на разходите	14. Сравнимост и съгласуваност
5. Статистическа тайна		15. Достъпност и яснота
6. Безпристрастност и обективност		

Рамката за осигуряване на качеството в НСС включва системно координиране на методите и средствата, които гарантират спазване на минимум изисквания по отношение на статистическите процеси и продукти.

Рамката за осигуряване на качеството включва следните средства: документиране и измерване, оценяване и съответствие. Преминавайки от “документиране и измерване” до

“съответствие”, информацията за качеството на статистическия процес трябва да се опише, обобщи и да бъде достъпна за потребителите и ръководството. Наличната информация на отделните етапи трябва да се използва при подобряване на производствения процес и подобряване качеството на статистическата информация (вж. фиг. 1).

Фиг. 1. Методи и средства за осигуряване на качеството

1. Документиране и измерване

На този етап получената информация при измерването и документирането се подбира, обобщава и структурира. Отговорниците на статистическите изследвания от различните тематични области трябва да използват следните средства: определяне на основни променливи за изпълнението и качеството на процеса и показатели за качеството на продукта; подготвяне на доклади за качеството, профили за качеството за интегрирани групи показатели (структурни показатели, показатели за устойчиво развитие, както и основни показатели за изпълнение на Стратегия Европа 2020)⁴ и изследване на удовлетвореността на потребителите.

2. Оценяване

⁴ Профили за качеството (QP) за структурните показатели:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/structural_indicators/indicators/short_list.

Профили за качеството (QP) за показателите за устойчиво развитие:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/sdi/indicators>.

Профили за качеството (QP) за показателите за Стратегия Европа 2020:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators.

Работата, свързана с качеството, се развива във времето, като оценяването е една стъпка напред след документирането и измерването. На този втори етап статистическата информация се оценява по вътрешни или външни стандарти (напр. определени в регламенти, от работни групи и др.). Оценка за качеството могат да варират от извършването на самооценки до други по-изчерпателни оценки, включващи външна оценка (напр. партньорска проверка, одит). Общите елементи на този етап за всеки вид оценка са предприемане на мерки за подобрене и идентифициране на добри практики.

3. Съответствие на познати стандарти

Сертифицирането/обозначаването, т. нар. “Labelling”, е следващият етап, на който информацията трябва да се обобщи, за да се покаже какво е съответствието с определени стандарти или изисквания (основани на Кодекса на европейската статистическа практика). Сертифицирането/обозначаването може да подпомогне повишаването на доверието към официалната статистика.

Как трябва да се осигури общата рамка за качеството в НСС?

- При разработката на оценки за качеството да се използва наличната информация за качеството; статистическите процеси и продукти да се оценяват спрямо предварително определени стандарти; да се идентифицират слабите и силните страни и да се предприемат съответните мерки за подобрене.
- Да се предприемат мерки за подобрене в краткосрочен план, което ще доведе до повишаване на качеството на статистическите процеси и продукти, а също и на възприемането на статистическата информация от потребителите.
- Процесът от “документиране и измерване” до “оценяване” трябва да продължи до момента, в който бъдат достигнати предварително определените стандарти, което от своя страна води до преминаване към последния етап “сертифициране/обозначаване”, т. нар. “Labelling”.

При осигуряване на качеството на статистическата информация в НСС качеството на статистическите продукти се оценява по следните критерии: **приложимост, точност и надеждност, навременност и точност на представяне, достъпност и яснота, сравнимост и съгласуваност**. Качеството в НСС се осигурява чрез регулярно оценяване на компонентите на качеството и предприемане на мерки за подобрене. В процеса по измерване и документиране на качеството на статистическите процеси и продукти се изчисляват показатели за качеството и изпълнението, извършват се самооценки, доклади за качеството и изследвания за удовлетвореността на потребителите.

4.1 Управление на приложимостта

Основен критерий за качеството на статистическата информация в ЕСС, който се прилага при оценяване и управление на качеството в НСС, е приложимостта. Приложимостта е изключително важен критерий, защото ако статистиката е неприложима, няма значение дали тя е точна, навременна, сравнима и т.н.

Приложимостта на статистическата информация показва дали всички необходими на потребителите статистически данни се произвеждат и до каква степен използваните понятия (дефиниции, класификации и т.н.) са съобразени с нуждите на потребителите.

Принцип 11 „Приложимост” от Кодекса на европейската статистическа практика определя, че „Европейската статистика удовлетворява нуждите на потребителите”.

Производителите на статистическа информация в НСС се стремят да удовлетворяват изискванията на потребителите и работят по изпълнението на следните основни показатели, дефинирани в Кодекса на европейската статистическа практика:

Показател 11.1: Внедрени са процеси за консултиране на потребителите, за наблюдение на приложимостта и ползността на съществуващата статистическа информация при удовлетворяване на нуждите на потребителите, както и за разглеждане на новопоявили се потребности и приоритети.

Показател 11.2: Приоритетните потребности се удовлетворяват и отразяват в работната програма.

Показател 11.3: Степента на удовлетвореност на потребителите се наблюдава редовно, като систематично се предприемат последващи действия.

Националната статистическа система на България работи за засилване на диалога с всички групи потребители и изграждане на потребителски ориентиран подход при предоставяне и публикуване на статистическа информация. Националният статистически съвет обсъжда начина, по който да се усъвършенства разработването, производството и разпространението на статистическа информация на базата на изискванията на различните групи потребители. Предвид ограничения бюджет за провеждане на статистическите дейности, не е възможно да се посрещнат и удовлетворят всички потребности от статистическа информация. Предложените приоритетни области и изследвания от органите на статистиката се разглеждат от Националния статистически съвет и се включват в Националната статистическа програма.

Управлението на приложимостта включва процеси по определяне на статистическата информация, която трябва да се произвежда, и на необходимите ресурси. Националната статистическа програма се разработва, като се обръща внимание на потребността от статистическа информация на национално и международно ниво и на ресурсите, които са необходими за реализиране на статистическата дейност. Процесите, които се прилагат за осигуряване на приложимостта, позволяват да се наблюдават другите компоненти на качеството, както и да се оценяват изискванията на потребителите към отделните критерии за качеството.

Необходимо е Националната статистическа програма и произвежданите статистически продукти да отразяват по подходящ начин най-важните потребности от статистическа информация за страната. Поради променящите се във времето потребности на потребителите е важно да има непрекъснат процес по преглед на програмата и на предоставяните статистически продукти на потребителите. Трябва да има процеси по наблюдаване на приложимостта на програмата, които да идентифицират новите потребности от информация или възможни пропуски в текущата програма. Това от своя страна налага обсъждане и промяна на програмата от гледна точка на нейната приложимост спрямо изискванията на потребителите. НСС е изправена пред предизвикателството да балансира различните и понякога противоречащи си нужди на настоящите и бъдещите потребители. В Националната статистическа програма се включват такива изследвания и дейности, които да удовлетворяват по възможно най-добрия начин основните и най-важни потребности от статистическа информация в рамките на определените ресурси.

Процесите по управление на приложимостта включват: механизми, осигуряващи обратна връзка както с потребителите, така и с всички заинтересовани страни; преглед и актуализиране на програмата; анализиране на разпространяваната статистическа информация; определяне на приоритетите; планиране; подготвяне на програмата и определяне на бюджета.

При *оценяване на приложимостта* на статистическите данни се описва степента на полезност и степента на използване на статистическите продукти от потребителите. Приложимостта на статистическите данни зависи от виждането и изискванията на различните групи потребители на национално и международно ниво. Потребители на официалната статистическа информация са органите на държавното управление и местната власт, бизнесът и неправителствените организации, научната и академичната общност, гражданите, медиите, ЕС, ООН, МВФ и други международни организации.

Само потребителят е този, който знае каква информация му е нужна и може да прецени дали наличната статистическа информация е полезна и приложима за целите му. Потребителите оценяват качеството на продуктите и възприемат предоставената им статистическа информация по различен начин от производителите.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ	НАСОКИ	ПОКАЗАТЕЛИ
1. Приложимост		
Степента на съответствие на статистическата информация на текущите и потенциалните нужди на потребителите на национално и международно равнище.	<p>При оценка на приложимостта е необходимо да се вземе предвид:</p> <ul style="list-style-type: none"> • кои са основните потребители на статистическа информация; • какви са техните потребности; • до каква степен статистическата информация съответства на потребностите на потребителите; • какви пропуски са установени спрямо изискванията на потребителите от гледна точка на обхват и детайлност, за наличните данни, които се разпространяват; • кои основни статистически понятия (съвкупност, единици и др.) се различават от европейските/международни понятия; • какво е съответствието и пълнотата спрямо прилаганите регламенти/ръководства; • кои показатели за качеството са налични. 	R1. Степен на наличните статистически резултати.

По правило за статистическите области, за които има прието европейско законодателство⁵, не е необходимо да се измерва приложимостта на данните. След като данните се изискват от европейското законодателство, следва че са приложими и трябва да се произвеждат и разпространяват, без приложимостта им да се подлага на съмнение. За всички статистически данни, които са резултат от прилагане на действащото европейско законодателство или ръководство, може да се изчисли показателят *R1. Степен на наличните статистически резултати*, който показва изчерпателността на разпространяваната информация:

⁵ [Нормативни актове в ЕС, отнасящи се до статистиката.](#)

RI. Степен на наличните статистически резултати - Съотношение между броя на разпространяваните данни, предоставяни в изпълнение на съответното ЕСС законодателство, и общия брой данни, изискван от законодателството.

Индикаторът *RI. Степен на наличните статистически резултати* е основен стандартен показател и трябва да се включва в докладите за качеството. Показателят *RI* се използва при измерване на приложимостта на разпространяваната статистическа информация. Полезността на този показател може да се подобри, ако при оценяването му има подходяща система за измерване на степента на важност на отделните предоставяни резултати.

“*Степента на наличните статистически резултати*” може да се определи допълнително за отделните статистически области: (i) множеството на приложимите набори от данни; (ii) измерване на теглото, разграничавайки ключовите от неключовите набори от данни.

При изчисляване на показателя *RI. Степен на наличните статистически резултати* може да се подходи и по друг начин, като се измери обемът на данни, които не са налични. При използване на този алтернативен метод трябва да се отчете, че статистическите данни не са с еднаква важност за всички групи потребители, и да се изчисли претеглен коефициент за информацията, която не е налична. Ако не е възможно да се изчисли претеглен коефициент, може да се използва непретеглен коефициент, който да представи каква информация не е налична и какви са причините за това. По този начин потребителите ще могат правилно да интерпретират предоставената им информация. Друг възможен начин за изчисляване на наличната информация е да се раздели броят на предоставените данни на общия брой области, за които трябва да се предоставят данни.

При измерване на приложимостта на разпространяваната статистическа информация може да се използва като измерител броят на посещенията на интернет страницата, като се отчете видът на търсената и изтеглена информация от потребителите по видове области.

Оценявайки качеството на статистическата информация, трябва да се вземе предвид виждането на потребителите за качеството на статистическите продукти от гледна точка на компонентите за качеството във връзка със заявените или загатнати от тях потребности. За това е важно да се събере информация за очакванията и потребностите на различните потребители. Най-лесно може да се оцени дали потребностите на потребителите са удовлетворени чрез регулярно провеждане на *изследване за удовлетвореността на потребителите*⁶. Удовлетвореността на потребителите е модерен подход при оценяване и управление на качеството. Измерването на удовлетвореността на потребителите се извършва чрез задаване на поредица от специфични въпроси. Всеки въпрос измерва степента на удовлетвореност или неудовлетвореност на отделния потребител. Целта е да се проучи и изследва мнението на възможно най-голям брой потребители и да се направи реална оценка и анализ на удовлетвореността на потребителите от предоставяната статистическа информация. Изследването за удовлетвореността на потребителите е един от механизмите за обратна връзка. То дава възможност да се придобие ясна представа за това кои са въпросите и областите, които представляват интерес за всеки един основен

⁶ Пилотно изследване на удовлетвореността на потребителите от предоставяните статистически информационни продукти и услуги е проведено от НСИ в периода 1.08 – 31.12.2009 г. Анализът на резултатите от изследването е публикуван на адрес: http://www.nsi.bg/user_satisfaction_survey/user_satisfaction_survey_nsi_2009.pdf.

Анкетната карта се намира на адрес: http://www.nsi.bg/user_satisfaction_survey/.

потребител и съответно за произтичащите от това информационни потребности. Обратната връзка с потребителите допринася за установяване на нивото на удовлетвореност и за идентифициране на възможностите за предоставяне на нова информация.

При оценяване на потребностите и възприятието на потребителите трябва да се използват следните показатели:

US1. Индекс на удовлетвореността на потребителите.

US2. Период от време след последното изследване за удовлетвореността на потребителите.

Препоръчва се индексът на удовлетвореността да се изчислява за различните групи потребители съобразно специфичните приоритети.

Ако не се провежда изследване за удовлетвореността на потребителите, могат да се използват други, заместващи показатели за удовлетвореността на потребителите като брой продадени публикации, брой направени консултации, брой зададени въпроси, възражения, оплаквания и други. Всички тези показатели могат да се използват при оценка и управление на приложимостта на разпространяваната статистическа информация.

Мерки при контрол и управление на приложимостта на статистическата информация:

- определяне на дългосрочна програма;
- споразумения за сътрудничество с други органи и организации;
- да се направи видимо подобрението на приложимостта;
- да се осъществи контакт и да се засили комуникацията с основните и важни потребители;
- да се популяризира приложимостта на статистическата информация за всички групи потребители.

4.2 Управление на точността

Точността на данните е степента на близост на изчисленията или оценките до точните или действителните стойности, които статистиката има за цел да измери, т.е. точността на данните е степента, до която направената оценка се доближава до действителните стойности на данните. В действителност не съществува общ измерител за точността, тъй като тя има много характеристики. На практика тези характеристики обикновено са описани или измерени чрез грешките и несъответствията в отделните фази на статистическия процес.

Принцип 12 „Точност и надеждност” от Кодекса на европейската статистическа практика определя, че *„Европейската статистика отразява действителността точно и надеждно”*.

В Кодекса са определени следните показатели за компонента „Точност и надеждност”:

Показател 12.1: Първичните данни, междинните резултати и статистическите данни се оценяват и валидират редовно.

Показател 12.2: Извадковите и неизвадковите грешки се измерват и систематично се документират в съответствие с европейските стандарти.

Показател 12.3: Ревизиите се анализират редовно, с цел усъвършенстване на статистическите процеси.

При оценяване на критерия „точност” се използват следните стандартни показатели:

ОПРЕДЕЛЕНИЕ	НАСОКИ	ПОКАЗАТЕЛИ
2. Точност		
Степента на близост на изчисленията или оценките до точните или действителните стойности.	<p>При оценяване на точността е необходимо да се разгледат извадковите и неизвадковите грешки.</p> <p>Неизвадковите грешки включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> • грешки на обхвата; • грешки при измерването; • грешки при неотговаряне; • грешки при обработката; <p>Анализ на ревизиите.</p>	<p>A1. Коефициент на вариация;</p> <p>A2. Степен на свръхобхват;</p> <p>A3. Степен на неуспешно редактиране;</p> <p>A4. Степен на отговорилите единици;</p> <p>A5. Степен на отговаряне на отделен въпрос в анкетната карта;</p> <p>A6. Степен на импутация;</p> <p>A7. Брой направени грешки по вид;</p> <p>A8. Среден размер на ревизиите.</p>

Коректността на данните има голямо значение както за потребителите, които ги използват, така и за организацията, която ги представя, и в крайна сметка за обществото преди всичко за определяне на икономическата и социалната политика на страната. Необходимо е да се търси оптимум между изискваната точност от потребителите и разходите, свързани с нейното оценяване, т.е. свеждане на неточностите до минимум. Точността на статистическите данни е в зависимост от използваните методи и подходи, прилагани за идентифициране и контрол на грешките, които възникват както на входа на статистическия процес, така и в отделни негови подпроцеси. Те могат да присъстват и при използване на спомагателна информация за методите на претегляне на данните и др. Оценка на грешките се извършва на базата на самооценка за качеството на статистическите изследвания, като оценките се описват подробно в докладите за качеството.

Оценката на точността включва:

- идентифициране на основните източници на грешките;
- анализиране на допустимите статистически грешки, разликата/отклонението между получените резултати и реалните или очакваните стойности.

Грешките, възникващи в статистическия процес, се категоризират като извадкови и неизвадкови грешки.

Извадкови грешки:

Възникват при извадковите изследвания поради факта, че се изследва само част от единиците на съвкупността, а крайните изводи се отнасят за цялата съвкупност. Получените резултати се различават от стойностите, които биха се получили, ако се изследват всички единици от съвкупността. Извадковите грешки не означават, че извадката е формирана на основата на използването на неправилен метод. Традиционен показател за измерване на тези грешки е *A1. Коефициент на вариация* (изразява степента на различията/разсейването от средното равнище на признака), но се използват и стандартната грешка, интервалите на доверителност, предимно за главните променливи.

Неизвадки грешки:

Възникват във всички подпроцеси на статистическия процес. Те са свързани както с извадковите изследвания, така и с изчерпателните изследвания или с данните от административни източници. Неизвадковите грешки се отнасят по принцип до: обхвата на изследването, липсата на отговор, измерването и обработката на данните.

Грешки на обхвата

Възможните причини за възникването им са пропуснатата възможност за включване на новопоявили се единици към изследваната съвкупност или за включване или изключване на единици, за които има промяна.

Грешките на обхвата са:

- свръхобхват – при наличие на единици в рамката на изследването, които не принадлежат към целевата съвкупност, или дублирани единици, които са включени в рамката;
- недообхват – при невключване в рамката на изследването на единици, принадлежащи към целевата съвкупност.

Грешките на обхвата зависят главно от качеството на данните в Регистъра на статистическите единици, въз основа на който е съставена рамката на изследването/извадката. Недообхватът се отнася до (нови) единици, които не са включени в рамката поради по-късно актуализиран списък, нововъзникнали или обединени предприятия или погрешно класифицирана основна дейност.

Показателят A2. Степен на свръхобхват представлява относителния дял на единиците в рамката на изследването, които не принадлежат към целевата съвкупност.

Грешки на измерването

Тези грешки възникват от начина, по който данните са събрани, или се дължат на различия между записаната и истинската стойност на променливата за дадена единица.

Източници на тези грешки са:

- Инструментариумът на изследването - формулярът, въпросникът или използваният способ за измерване във фазата на събирането на данните могат да доведат до вписване на грешни стойности. Грешки във въпросника се получават, ако въпросите са лошо формулирани, дори заблуждаващи; при нелогична структура на въпросника или ако не са дадени всички възможни отговори на затворените въпроси.
- Респондентите – те могат съзнателно или несъзнателно да дадат грешна информация. Това може да се дължи на погрешното посочване на минали събития (ефекта на паметта), неразбирането на въпроса, на невниманието на респондентите, на ефектите на възрастта и образованието, на опасенията, че чувствителна (лична) информация (например доходи) може да бъде използвана за други цели извън статистическите, на тенденцията за закръгляне на числа (напр. години) и т.н.
- Анкетаторите - те могат да повлияят на отговорите, дадени от респондентите.
- Грешки във входните данни са грешките, допуснати при въвеждане на данните от анкети и формуляри в една информационна система или чрез внасяне на набори от данни в информационната система.

Подходите за оценяване на тези грешки са: сезонните изглаждания, калибрирането, иконометричните резултати от извадковото изследване. За оценка на инструментариума на изследването могат да се направят повторни измервания чрез използване на

алтернативни фрази от въпросите или различни анкетъори. По-трудно е да се оцени влиянието на респондентите предвид необходимостта от независими източници на информация за същия респондент.

Грешки поради неотговаряне

Липсата на отговор е неуспех на изследването във фазата на събирането на информация поради невъзможността да се получат данни от всички единици на съвкупността, както и за изследване на всички променливи във въпросника. Разликата между резултатите, получени от събраните данни, и тези, които могат да бъдат изчислени, ако няма липсващи стойности, представлява грешката, която се получава при липса на отговор. Съществуват два вида липса на отговор:

- липса на отговор от единица на съвкупността – когато никакви данни не са събрани за нея;
- липса на отговор на отделни променливи във въпросника - когато има данни само за някои, но не за всички признаци (променливи).

Липсата на отговор влияе върху резултатите в посока на нарастване на тяхната вариация и възникване на изместване. Вариацията нараства, защото липсата на отговор намалява наличния брой на отговорите. Изместването се поражда от факта, че тези от респондентите, които не са отговорили, могат да се различават от отговорилите по отношение на някои променливи. В тези случаи са оценяват:

- Липсата на отговор (след повторен контакт или събиране на данни от други източници, но преди импутацията); относителен дял (коефициент) на неотговорилите единици и на неотговорилите по отделни променливи – претеглен и непретеглен;
- Използвани методи на импутация (ако са приложени);
- Описание на причините за липса на отговор;
- Изводи за наличието или липсата на сходство между неотговорили единици и респонденти по отношение на главните променливи на изследването;
- Информация за повторните обаждания или събиране на данни от други източници, индикации за точността на последващите отговори;
- Информация за механизмите (стимули, законови задължения за респондентите, обучение на анкетъорите, случайни отговори), използвани за намаляване на липсата на отговор.

Грешки при обработката

Грешки при обработката са грешките, които се получават при въвеждане на данните, кодирането, редактирането, измерването, както следва:

- Грешки на редактирането – тези грешки са допуснати по време на корекция на други грешки или пропускане на редактиране. Въпреки че редакцията има за цел да се намалят грешките, могат да възникнат грешки и в този процес;
- Грешки на импутацията - грешки, когато се добавят единици към набора от данни. Могат неправилно да се добавят несъществуващи единици, а от своя страна добавените единици могат да съдържат неточни стойности;
- Грешки при класификацията - грешки, допуснати по време на класификацията на обектите в неправилен клас, група;
- Грешки при определяне на екстремни стойности - грешки, допуснати по време на откриването на големи различия в стойностите. Екстремни стойности могат да бъдат открити погрешно или пренебрегвани. Екстремни стойности могат да бъдат открити на няколко нива на агрегация, от микро- и макрониво;

- Грешки на връзката - грешки, които възникват по време на свързване на масиви, например фалшиви или несъвпадащи масиви;
- Грешки от трансформацията – грешки вследствие промени на смисъла на съвкупността, единицата или показателите по време на процеса и при тази трансформация да се допуснат грешки. Вероятността за грешки от трансформация при събиране на вторични данни е по-голяма;
- Грешки при претеглянето - грешки, които възникват по време на изчисляването на факторите на тегла;
- Грешки от екстраполацията - грешките, които възникват по време на екстраполация на данните от целевата съвкупност. Размерът на общата съвкупност може да се оцени грешно. Грешките от екстраполация могат да бъдат предизвикани и от грешки в регистъра, който служи за рамка при екстраполацията.

За оценката на тези грешки се извършва:

- Описание на обработката на данните между фазите на събиране на данните и подготвяне на резултатите;
- Описание дали при оценката на резултатите и тяхната вариация са взети предвид тези грешки (и съответните методи за установяването им);
- Описание на влиянието на останалите грешки върху резултатите (изместване и възможна допълнителна вариация поради некоригирани грешки и тяхното неотчитане);
- Посочване на причините за грешките при обработката на данните;
- Описание на мерките, предприети за контрол и намаляване на грешките при обработката (обучение при кодирането, представянето на данни, автоматично кодиране със софтуер, обучение на персонала за въвеждане на данните, редактиране на данни, използвани алгоритми за импутация).

Ивадковите и неизвадковите грешки се разпределят в зависимост от използваните източници на данни, както следва:

- Грешки в масивите от данни и регистрите (вторични източници на данни, които ще бъдат използвани в процеса) – свръхобхват/недообхват; грешки при класификацията; грешки при идентифициране на изследваните единици; грешки в характеристиките на изследваните единици;
- Грешки от изследването на терен (първични източници на данни) – извадкови грешки (при извадковите изследвания); неизвадкови грешки, установени при: измерването (свързани с качеството на въпросника, анкетъора, анкетирания и взаимодействието им с програмата на изследването); липса на отговор от изследваната единица; липса на отговор за позиция във въпросника; грешки при въвеждането на данните;
- Грешки при обработка на данните – при процедурата на редактиране на данните на микро/макроравнище; грешки при импутацията, при класификацията, при изследване на екстремните стойности на показателите; при възможна трансформация в случай на концептуални промени на изследването); при процедурата на претегляне на данните; при публикуването.

Идентифицирането и ограничаването на тези грешки дава възможност да се управлява разглежданият компонент с оглед доближаване до реалните резултати.

Точност на административните източници

Точността на използваните административни източници в статистическия процес има изключително голямо значение при производството на статистическа информация.

Голямото предимство при използване на административни данни за статистически цели в сравнение с данни от изследвания е, че се намаляват разходите по събиране на данни, както и административната тежест за респондентите – физически лица и предприятия. НСИ използва данните от административния източник⁷ с цел производство на статистическа информация, която е различна от целта, за която данните са събрани първоначално. Ето защо преди използване на данните за статистически цели е необходимо подробно проучване на административните източници.

Данните от регистрите могат да се използват директно като входни данни в статистическия процес или да послужат за определяне на рамката на извадката. По принцип качеството на регистрите е предварително определено и не може да бъде повлияно. То може да се оцени по смисъла на недостатъчна точност относно:

- данните в регистъра - това е степента, в която числовите характеристики отговарят на реалните стойности, и се отнася както за показателите, така и за класификационните променливи;
- съгласуваността на дадена единица в рамката на регистъра (вътрешно противоречие) - степента, в която комбинациите от стойности за една единица (или запис) са верни;
- обхвата на регистъра - степента, в която размерът на регистъра отговаря на размера на целевата съвкупност;
- пълнотата на регистъра - степента, в която характеристиките на единиците и/или показателите са попълнени. Недостатъчната пълнота може да бъде предизвикано от липсата на отговори при създаването на регистъра;
- свързаността на регистъра - степента, до която регистрите могат да бъдат свързани с друг набор от данни. Стойността на свързаните променливи могат да бъдат неверни или дублирани;
- включването на единиците в регистъра – ако са допуснати грешки по време на създаването на регистъра, същите грешки се допускат и в създаването на данни в статистическия процес.

Показателят А6. Степен на импутация е свързан с импутираните стойности (при липсващи, невалидни или несъвместими данни, или неуспешно редактирани) за дадена променлива и служи като мярка за приноса на импутираните стойности за крайната оценка. С импутацията се преодолява проблемът с липсващи, невалидни или несъдържателни отговори, които са идентифицирани в процеса на редактиране. За целта някои от отговорите се променят или се заменят липсващите стойности в редактирания запис, за да се осигури приемлив, вътрешно свързан запис.

Липсващата информация за дадена единица се импутира на основата на сходна информация от други единици със същите характеристики. При изчисляване на показатели с предварителни данни е необходимо всички импутирани стойности да са специфично обозначени (маркирани с флаг), за да бъдат разграничавани от действителните стойности на другите единици.

Показателят А7. Брой направени грешки по вид идентифицира сериозните грешки при изчисленията или представянето на агрегатите, които са установени едва след публикуването.

Показателят А8. Среден размер на ревизиите е свързан с проведените ревизии на данните. Ревизиите са оценка на надеждността по отношение на текущи и случайни

⁷ Съгласно Закона за статистиката **административен източник** е регистър или информационна система, създадени със закон, съдържащи информация за обектите на статистическите изследвания.

методологични пропуски и тяхното измерване е различно. Причините за ревизиите и дали те са подобрили точността по някакъв начин, могат да се посочат като метаданни. Ревизиите терминологично се свързват с надеждността и стабилността на получените данни. Те могат да бъдат определени и като близост на първоначално оценените стойности до следващите оценени стойности.

Управлението на точността е свързано с оценката на грешките и възможностите за тяхното ограничаване. *Механизмите за управление* на точността включват:

- мониторинг на планираната методология на изследването;
- тестване на инструментариума;
- обучение на анкетърите за повишаване на тяхната компетентност;
- добри контакти с респондентите и други доставчици на данни, с оглед постигане висока степен на отговаряне;
- контрол на получените данни от административни източници и създаване на обратна връзка (организационна и технологична) с тях за коригиране на открити грешки на регистрацията и повишаване надеждността и качеството на регистъра;
- анализ на откритите грешки в статистическия процес и неутрализирането им с подходящи методи;
- повишаване надеждността на програмното осигуряване при обработката на данните;
- подробно описание на файлове с данни, кодовете и носителите, които да бъдат ползвани за предаване на резултатите.

Основни направления за повишаване на точността на статистическата информация:

- подобряване на организацията на статистическите изследвания;
- осигуряване на условия за получаване на достоверна информация на входа;
- подобряване на методологията и инструментариума на статистическото изследване;
- осигуряване на обхвата на статистическите изследвания;
- подобряване на регистъра на статистическите единици;
- прецизен контрол на данните от административни източници;
- подобряване на програмното и техническото осигуряване;
- подобряване на взаимодействието между ЦУ на НСИ и ТСБ;
- подобряване на взаимодействието между НСИ и другите ведомства и организации (в т.ч. и другите органи на статистиката) - на национално и териториално равнище;
- подобряване на работата с респондентите и засилване на обратната връзка с тях;
- поддържане и повишаване на квалификацията на кадрите.

4.3 Управление на навременност и точност на представяне на данните

Навременността е периодът от време между момента на наличност на статистическите данни и момента на събитието или явлението, което данните описват.

Навременността на първичните данни се отнася до периода от време между края на референтния период/дата и датата, на която действително са получени данните от съответния източник. Навременността на статистическата информация е периодът от време между края на референтния период/дата и представянето на данните (предварителни или окончателни).

Точността на представяне на данните е свързана с лага във времето между действителната и планираната дата, на която данните трябва да бъдат представени

(датите, обявени в официалния календар, посочени в регламентите или предварително съгласувани между партньорите).

ОПРЕДЕЛЕНИЕ	НАСОКИ	ПОКАЗАТЕЛИ
3. Навременност и точност на представяне		
<p><i>Навременността</i> на статическата информация се отнася за периода от време между момента на събитието или явлението, който данните описват, и момента на наличност на статистическите данни.</p> <p><i>Точността</i> на представяне е разликата във времето между планираните и действителните дати на публикуване.</p>	<p>При оценка на навременността и точността на представяне трябва да се вземе под внимание:</p> <ul style="list-style-type: none"> • времето за производство на статистическата информация; • честотата на представяне; • точността на представяне. 	<p>T1. Лаг във времето между края на отчетния период и датата на първите/предварителните резултати.</p> <p>T2. Лаг във времето между края на указания период и датата на окончателните резултати.</p> <p>T3. Точност на публикуването.</p>

Статистическата информация трябва да се произвежда навреме и да се спазва точността на представяне на резултатите, тъй като това е свързано с търсенето и използването на резултатите от статистическите изследвания. Явленията и процесите имат различна динамика, което дава отражение върху честотата на тяхното статистическо измерване и търсенето на данните.

Навременността се определя в процеса на планирането на изследването, като често се налагат компромиси с точността и разходите. Навременността е важна характеристика, която се наблюдава във времето, и подобряването на навременността не е безусловна цел.

Принцип 13 „Навременност и точност на представяне на данните” от Кодекса на европейската статистическа практика определя, че „Европейската статистика се оповестява навреме, съгласно обявената дата.”

В Кодекса са дадени следните показатели по този принцип:

Показател 13.1: Навременността отговаря на европейските и на другите международни стандарти за оповестяване.

Показател 13.2: Публично е обявен стандартен час за оповестяване на статистическата информация.

Показател 13.3: Периодичността на статистическата информация е съобразена във възможно най-голяма степен с изискванията на потребителите.

Показател 13.4: Отклоненията от графика за разпространение се публикуват предварително, като се дава обяснение и се определя нова дата за оповестяване.

Показател 13.5: Предварителни резултати с приемлива обща точност могат да се оповестяват, когато това се счита за уместно.

Други показатели, които могат да се използват при оценка на качеството за критерия „навременност и точност на представяне на данните”, са:

- Лаг във времето между края на отчетния период и публикуването на резултатите - предварителни и окончателни, в дни или месеци.

(Този показател индикира дали предварителните или окончателните данни са навременни спрямо потребностите на потребителите.)

- Лаг във времето между планираната дата на публикуване и действителната дата на съобщаване на резултатите в дни или месеци.
(*Този показател индикира точността на продуктите.*)
- Лаг във времето между края на отчетния период и датата на публикуване на първите резултати.
(*Този показател индикира дали първите резултати са навременни в съответствие с изискванията на потребителите.*)
- Степен на спазване на планираните дати на публикуване и на фактическите дати.
- Лаг във времето между получаването на заявка от клиентите и датата на изпълнение на заявката.
(*Този показател индикира точността на изпълнение на заявките на клиентите на базата на налични източници.*)
- Лаг във времето спрямо задължението за провеждане на ново или еднократно изследване и датата на съобщаване на резултатите.
(*Този показател индикира дали резултатите от новите изследвания са навременни в съответствие с изискванията на потребителите.*)

Механизмите за **управление на навременността** включват:

- предварително съобщени дати за представяне на резултатите;
- обявяване на предварителни оценки;
- добро използване на информационни технологии.

Оценките на навременността и точността на представяне следва да бъдат съобразени с:

- времето за производство на статистическата информация;
- честотата на представяне на данните;
- точността на съобщенията.

Фактори, които затрудняват *навременността на статистическите данни*, са:

- недобро планиране и контрол;
- случаи, при които публикуването на статистическа информация зависи от получаването на външна информация;
- не е възможно осигуряването на обратна връзка с потребителите.

Фактори, които затрудняват *точността на представяне на резултатите*, са:

- закъснение на произвежданата информация;
- нисък процент на отговорилите;
- недостатъчен контрол при планирането;
- недостатъчен капацитет;
- ненавременно осигуряване на информационни системи.

Мерки за повишаване на навременността на статистическите данни:

- във фазата на планиране на изследванията - намаляване зависимостта от доставчиците на данни; промяна на методологията;
- във фазата на производството на статистическа информация - ограничаване на организационните затруднения; планиране и контрол; повишаване на адаптирането и поддържането на информационните системи;
- промяна в управлението на информационните системи;
- предприемане на решения за публикуване на предварителни данни и осигуряване на мерки за повишаване на тяхната точност.

Мерки за повишаване на точността на представяне на резултатите:

- контрол на получаването на данните от административни източници;

- мониторинг на планирането;
- осигуряване на допълнителен персонал при необходимост;
- изготвяне на прессъобщенията във времето за производство;
- утвърдени правила и изисквания при публикуване на статистическата информация.

4.4 Управление на достъпност и яснота

Принцип 15 „Достъпност и яснота” от Кодекса на европейската статистическа практика определя, че *„Европейската статистика се представя в ясна и разбираема форма, оповестява се по подходящ и удобен начин, налична и достъпна е на безпристрастна основа и е подкрепена с метаданни и насоки”*.

В Кодекса са дадени следните показатели за „Достъпност и яснота”:

Показател 15.1: Статистическите данни и съответните метаданни се представят и архивират във вид, който улеснява точната интерпретация и съдържателните сравнения.

Показател 15.2: При разпространение на информацията се използват съвременни информационни и комуникационни технологии и, ако е целесъобразно, традиционни печатни издания.

Показател 15.3: При възможност се предоставят специално разработени анализи и обществеността се уведомява за това.

Показател 15.4: Достъпът до микроданни се позволява за научноизследователски цели и подлежи на специфични правила или процедури.

Показател 15.5: Метаданните се документират според стандартизирани системи за метаданни.

Показател 15.6: Потребителите се информират за методологията на статистическите процеси, включително за използването на административни данни.

Показател 15.7: Потребителите се информират за качеството на статистическите продукти от гледна точка на критериите за качество на европейската статистика.

Достъпността и яснотата са свързани с предоставяне на потребителите на възможност да получат статистическа информация, като използват лесни и бързи потребителски процедури. Резултатите трябва да бъдат предоставени в очакваната форма и в приемлив период от време, с подходяща придружаваща информация (метаданни) и съдействие при използване на статистическата информация.

Достъпността е свързана с физическите условия, при които потребителите могат да получат статистическа информация, като: канали на разпространение, процедури за заявка, изисквано време за доставка, ясна ценова политика, маркетингови условия (авторско право и др.), наличност на макро- и микроданни (степен на подробност на информацията), различен формат (печатни издания, файлове, CD-ROM, интернет, база данни в електронен формат (Excel, Access, Oracle), възможност за заявки и т.н. Достъпността е *пасивна* (наличие на данните в интернет страница и печатни издания) и *активна* (предоставяне на ясно разбираеми данни на потребителите, открит диалог с потребителите, посрещане на информационните потребности на потребителите). Достъпността до статистическата информация включва комуникация, маркетинг, интерпретация, онагледяване (даване на пример от практиката), информизиране, обучение.

Яснотата е свързана със степента на възможността за разбиране на информацията, включително информационната среда на данните, т.е. дали данните са придружени със съответните метаданни (текстова информация, обяснителни бележки, документация и др.), илюстрации (таблици, графики и карти), наличие на информация, свързана с качеството

на статистическите данни (вкл. възможни ограничения върху използването) и степента, в която се предоставя допълнително съдействие на потребителите от страна на НСИ.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ	НАСОКИ	ПОКАЗАТЕЛИ
<p>4. Достъпност и яснота</p> <p><i>Достъпност:</i> степента на улеснение и условията, при които може да бъде получена статистическата информация от потребителите.</p> <p><i>Яснота:</i> степента на наличност на разбираеми и изчерпателни метаданни, (в случай на необходимост от тях), за да се осигури пълно разбиране на статистическите данни.</p>	<p>При оценка на достъпността и яснотата е необходимо да се вземат предвид:</p> <ul style="list-style-type: none"> • потребностите на потребителите и по-специално на изследователите/анализаторите; • съдействие при намиране на информацията; • яснота; • разпространение. 	<p>АС1. Брой абонамент/закупени печатни публикации.</p> <p>АС2. Брой посещения в онлайн бази данни.</p> <p>АС3. Степен на пълнота на метаданните.</p>

Често се счита, че изискванията към достъпността са изпълнени, ако данните са налични на интернет страницата, а яснотата е удовлетворителна, ако има разяснителни бележки или линкове към дефинициите. Удовлетворяването на изискванията на потребителите в тази област е от първостепенно значение, тъй като компонентът “достъпност и яснота” засяга потребителите, които стоят в основата на концепцията за качеството.

Статистическа информация, до която потребителите нямат лесен достъп, не са осведомени за нея, не е в желан формат или не могат да я намерят, не е ценна и не е значение за тях. Достъпността до информацията се определя от политиката по разпространение на организацията и наличните системи за предоставяне на информацията⁸.

Яснотата е по-трудна за оценяване и е свързана с качеството на статистическите метаданни, които се разпространяват заедно със статистическия продукт. При нейната оценка е необходимо съдействие, от една страна, на статистиците - за описание на допълнителната информация към данните, а от друга, на потребителите - за оценяване на съответствието и приложимостта на информацията. Метаданните трябва да се представят в определена структура, като се документират основни, предварително определени характеристики. Необходимо е метаданните да бъдат опростени и разработени по такъв начин, че да са разбираеми както от експертите потребители, така и от случайните потребители. В доклада за качеството на данните трябва да се опишат накратко и метаданните (документирани, пояснения, разяснения, ограничения относно качеството и т.н.).

При управление на достъпността е важно:

- ✓ Определяне на видове статистически продукти и услуги⁹:
 - провеждане на маркетингови проучвания;
 - измерване на удовлетвореността на потребителите;
 - определяне на профила на потребителите;

⁸ НСИ разпространява статистическата информация съгласно [Правилника за разпространение на статистически продукти и услуги](#).

⁹ Статистическите продукти и услуги, които разпространява НСИ, са определени в чл. 3 на Правилника за разпространение на статистически продукти и услуги.

- докладване за обема на продадените продукти и извършените информационни услуги;
- оценка на електронните продукти и услуги и съдействието, предоставено на крайните потребители.
- ✓ Определяне на дизайна и формата на разпространение:
 - общ дизайн;
 - обща структура за разпространяваните продукти.
- ✓ Определяне на средствата за разпространение на информацията:
 - интернет;
 - печатни и електронни публикации;
 - прессъобщения;
 - пресконференции;
 - медии;
 - директни връзки с потребителите на базата на договори, споразумения и допълнителни заявки и запитвания;
 - библиотека.
- ✓ Определяне на начина на предоставяне на информация на изследователите за изследователски, аналитични и други научни цели.
- ✓ Осигуряване на ефективни механизми, които да улеснят потребителите при търсене на информация (услуги, средства и инструменти, които да помагат на потребителите да откриват лесно предоставяната информация в НСС).

При осигуряване на достъпността са важни следните мерки:

- Регулярно публикуване на актуални данни на уебсайта;
- Безплатен достъп до информацията на уебсайта;
- Възможност за изтегляне и принтиране на данни;
- Възможност за закупуване и абонамент на печатни и електронни издания по телефон, поща и e-mail;
- Възможност за изготвяне на заявки за статистически информационни услуги;
- Осигуряване на микроданни при определени условия;
- Споразумения за обмен на данни.

При управление на компонента „яснота” са необходими:

- Ориентиран към потребителите подход при производството на статистическа информация;
- Концептуални метаданни, информация за използваната методология, процеса на производство и качеството на данните. Тази информация е необходима на потребителите за ясна интерпретация на статистическите резултати и за използване на статистическата информация по коректен начин;
- Онлайн речници;
- Визуализация (таблици, графики, карти), придружаваща данните;
- Предоставяне на допълнително съдействие на потребителите.

Възможни мерки за подобряване на яснотата на статистическите данни:

- Разработване и внедряване на единен стандарт за описание на метаданните в НСС (да се приложи *ESMS структура за справочни метаданни*¹⁰);

¹⁰ Препоръка на Комисията № 498/2009 относно референтните метаданни за Европейската статистическа система.

- Обучение за начина на представяне на статистическата информация;
- Актуализиране на публикуваните статистически метаданни;
- Подпомагане на потребителите на статистическа информация за страните от ЕС (help desk).

4.5 Управление на съгласуваност и сравнимост

Европейската статистика е вътрешно съгласувана, сравнима във времето и съпоставима между отделните региони и държави; възможно е да се комбинират и използват свързани данни от различни източници.

Сравнимостта е степента, до която статистическите данни от различни географски/негеографски области или във времето се различават от действителните стойности на данните.

Съгласуваността на статистическите данни е тяхната адекватност да бъдат надеждно комбинирани по различен начин и за различни цели. Когато данните са от един източник, те са свързани, в смисъл че първичните резултати, получени от съответното изследване, могат да бъдат надеждно комбинирани по различни начини за изготвянето на по-комплексни (интегрирани) резултати. Когато данните произлизат от различни източници, и по-специално от различни по вид и/или честота изследвания, информацията не може да бъде напълно свързана, защото изследванията могат да прилагат различни подходи, методология и класификации. Възможно е резултати от близки изследвания да не са свързани, но потребителите трябва да бъдат информирани за това.

В Кодекса на европейската статистическа практика за принцип 14 „Съгласуваност и сравнимост” е посочено следното:

Показател 14.1: Статистическите данни са вътрешно съгласувани и последователни (т.е. спазени са аритметичните и счетоводните тъждества).

Показател 14.2: Статистическите данни са сравними за приемлив период от време.

Показател 14.3: Статистическите данни се съставят въз основа на общи стандарти по отношение на обхват, дефиниции, единици и класификации в различните изследвания и източници.

Показател 14.4: Статистическите данни от различни източници и с различна периодичност се сравняват и уеднаквяват.

Показател 14.5: Сравнимостта на данните между държавите се гарантира в рамките на Европейската статистическа система чрез периодичен обмен между Европейската статистическа система и другите статистически системи. Методологичните проучвания се извършват в тясно сътрудничество между държавите-членки и Евростат.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ	НАСОКИ	ПОКАЗАТЕЛИ
5. Сравнимост и съгласуваност		
<i>Сравнимост:</i> степента, до която данните са сравними във времето и между статистическите области.	<i>Сравнимостта</i> трябва да се разглежда от гледна точка на сравнимост във: • времето; • пространството, т.е. области (регионален, национален и международен аспект); • области или подсъвкупности (напр. промишлен сектор, вид домакинство).	СС1. Дължина на съпоставимите динамични редове. СС2. Асиметрии за статистическите огледални потоци.
<i>Съгласуваност:</i> степента, до която данните за едно и също събитие или явление са еднакви, когато са получени от различни източници или методи.		

	<p><i>Съгласуваността</i> трябва да се разглежда от гледна точка на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • данните, произведени с различна честота; • други статистически данни в същата област; • източници. 	
--	---	--

Потребителите се нуждаят от интегрирани и съгласувани данни във все по-голяма степен, тъй като явленията, за които се отнасят, стават все по-сложни и взаимосвързани. В този смисъл НСИ и органите на статистиката трябва да осигуряват сравнима и съгласувана информация на обществото, на базата на хоризонтална и вертикална интеграция на наборите от данни и съчетавайки данни от различни източници¹¹.

При оценка на сравнимостта и съгласуваността на статистическите данни трябва да се определят:

- Основните източници и причините за липсата на съгласуваност/сравнимост (промени в понятията и/или методите).
- Степента на несъгласуваност или несравнимост.
- Сравнимостта във времето - необходимо е да се осигурява сравнимост на динамичните редове, така че статистическите данни да бъдат лесно и надеждно сравними за различни периоди от време. Трябва да се определят причините, подходът и периодите, за които има прекъсване в динамичните редове.
(Пример: Сравнимост във времето има при месечните данни за Наблюдението на работната сила в рамките на една държава.)
- Сравнимостта между регионите - количествена оценка на сравнимостта между регионите въз основа на брой разлики в метаданните (претеглен брой). Сравнимостта между регионите може да бъде оценена по два начина: съпоставяне на метаданни между регионите и съпоставяне на метаданните за региона спрямо ЕСС стандарт, или при липса на такъв - спрямо други добри практики.
(Пример: Сравнимост между регионите има при данните за един и същ месец на Наблюдението на работната сила, на две страни - членки на ЕС.)
- Сравнимост между други области – областите, между които могат да се правят сравнения, са например икономическа дейност, заетост, пол. Полезно е да се разграничат случаите, в които се използват еднакви статистически инструменти, например изследване на терен, и тези, при които се използват различни инструменти.
(Пример: Сравнимост между годишните структурни данни за селското стопанство и годишните структурни данни за производството, които са събрани на базата на различни изследвания.)
- Вътрешна съгласуваност – съгласуваност на данните, получени от един статистически процес/изследване, за един и същ период от време и регион. Публикуваната статистическа информация трябва да е вътрешно съгласувана.
- Съгласуваност между месечни/тримесечни данни и годишните статистически данни: например месечни и годишни данни за един отрасъл, за един и същ регион.

¹¹ COM (2009) 404 за метода за изготвяне на статистическата информация на ЕС: визия за следващото десетилетие.

- Съгласуваност с национални сметки - от съществено значение е съгласуваността между икономическите изследвания, които се използват от националните сметки. Ако липсва такава съгласуваност, то тя се открива в процеса по компилиране на националните сметки. Обратната връзка от националните сметки относно степента на несъответствие и изглажданията, които трябва да се направят, за да се балансират сметките са отлични показатели за точността и/или съгласуваността на получените статистически резултати.
- Огледални статистически данни – оценка на несъответствията. Включва съгласуваност, географска сравнимост, както и точност. Като оценка на степента на липсата на съгласуваност всяка разлика в резултатите, които не могат да бъдат обяснени по отношение на съгласуваността, е признак за липсата на точност при единия или при двата резултата и/или могат да отразяват липсата на сравнимост между страните за едни и същи данни.
- Съгласуваност с други статистически данни – при комбиниране на статистическа информация от различни изследвания, например съгласуваност между *заетост*, получена в резултат на Наблюдението на работната сила, и *брой заети*, получени в резултат на изследването на предприятията.

Фактори, които затрудняват *сравнимостта*:

- Разработване на нови динамични редове поради неактуалност на съществуващите и затруднения при осигуряване на актуални тегла за някои показатели.
- Съществени промени в статистическите процеси, свързани с повишаване на ефикасността и намаляване на административната натовареност.
- Недостатъчна координация между партньорите и използване на различни понятия.

Фактори, които затрудняват *съгласуваността*:

- Липса на единни дефиниции за съвкупностите, статистическите единици и показатели;
- Използване на различни наименования за едни и същи показатели;
- Използване на различни дефиниции за един и същи показател;
- Различия в съвкупностите;
- Различия в статистическите единици;
- Различия в класификациите или във версиите на тези класификации;
- Различия в степента на подробност;
- Липса на стандарт за използваните статистически единици, класификации и показатели;
- Данни, които трябва да се публикуват заедно, все още се публикуват отделно.

Мерки за осигуряване на сравнимост на статистическите данни:

- Актуалност на динамичните редове;
- Навременно отразяване на промените ;
- Коригиране на по-стари динамични редове;
- Експериментални разработки на динамични редове;
- Обяснения за прекъсването на динамичните редове;
- Оценка на стойностите в прекъснати динамични редове, дължащи се на прилаганите методи за събиране на данни.

За осигуряване на сравнимост между отделните области е необходимо прилагане на хармонизирани концепции в различните области, както и използване на еднакви статистически процеси от гледна точка на точността на данните.

Мерки за осигуряване на съгласуваност на статистическите данни:

- Ясни дефиниции;
- Единна терминология;
- Координиране на използваните понятия и класификации;
- Наличие на стандартни понятия и класификации;
- Обвързаност на данните;
- Съгласувано представяне.

5 ВЗАИМНИ ВРЪЗКИ И БАЛАНСИРАНЕ МЕЖДУ ОТДЕЛНИТЕ КОМПОНЕНТИ НА КАЧЕСТВОТО

Компонентите на качеството не са независими, а взаимосвързани. Връзките между тях могат да бъдат както положителни (подобряването на един компонент е свързано с подобряването на останалите компоненти), така и отрицателни (подобряването на един компонент на качеството не може да се осъществи, без да бъде влошен друг). Логично възниква закономерност - когато връзките между отделните компоненти са положителни, се повишава степента, в която нуждите на потребителите са удовлетворени. Има случаи, в които трябва да се вземе решение как ще се балансират конфронтациите се принципи на качеството чрез предприемането на балансиращи операции и като се вземат под внимание натовареността на респондентите и разходите. Дадените примери илюстрират подобни конфронтации се взаимовръзки, които изискват компромиси:

- *Приложимост и точност* – приложимостта може да бъде подобрена чрез увеличаване и детайлизиране на предоставяните набори от данни, което в рамките на определени ресурси за съответното изследване води до намаляване на времето, необходимо за извършване на съответните редакции. По този начин се увеличава вероятността за грешки при измерването, което пък влошава точността. Обратно, ако се ограничи детайлността на предоставяните набори от данни, може да се подобри точността, но да се ограничи приложимостта.
- *Приложимост и навременност* – навременността може да бъде подобрена чрез намаляване на броя на събираните и обработвани данни и/или чрез заместване на някои от данните, които са по-трудни за отчитане, и обработка с данни, които са по-лесни за събиране и обработка. Това ще повлияе негативно върху приложимостта. Обратно, при подобряване на приложимостта, като се събират данни на по-ниско ниво, например на областно и общинско ниво, може да се представят повече и/или по-детайлни данни и следователно ще се понижи навременността.
- *Приложимост и сравнимост и съгласуваност* – подобряването на приложимостта за определен статистически процес в отговор на изискване на потребителите, например чрез подобряване на дефинициите на някои променливи или класификации, може да влоши съгласуваността между статистическите изходи от този процес със статистическите изходи от други процеси. Обратно, желанието да запазим съгласуваността между статистическите изходи от два статистически процеса може да попречи на промените, които са необходими за да се подобри приложимостта за определена група потребители.
- *Приложимост и сравнимост във времето* – подобренията на приложимостта в отговор на изискванията на потребителите, например чрез предефиниране на променливите, за които се събират данни, или преминаване към по-късна версия на класификация, може да намали възможността за сравнение във времето, дори до

такава степен, че да се прекъсват динамичните редове. От друга страна, желанието да се запази сравнимостта може да предизвика промени в съдържанието.

- *Сравнимост във времето и сравнимост между региони* – подобно на казаното по-горе, желанието да има по-голяма сравнимост между регионите може да доведе до промени, които намаляват сравнимостта във времето.
- *Точност и навременност* – това е може би най-често срещаната и важна точка за компромиси. Подобрене на навременността може да бъде постигнато чрез намаляване на времето за събиране и обработка, по-специално чрез премахване на предварителното по-ранно събиране, получаване на резултатите на базата на по-малък брой на отговорите и/или чрез намаляване на редактирането. Всичко това намалява точността. Балансиращо действие може да се предприеме за важни статистически данни, като се публикува ранен набор от приблизителни оценки и една, две или повече последващи ревизии. Въпреки че окончателните данни не са напълно точни, те са обикновено по-точни, отколкото стойностите в обявените предварителни резултати. Така резултатът от ревизиите е индикатор за степента на точност. Това действие е необходимо, за да се подобри навременността на изхода.

Връзка между компонентите за качеството на статистическата информация					
	Приложимост	Точност	Навременност и точност на представяне	Достъпност и яснота	Съгласуваност и сравнимост
Приложимост		X	X	X	X
Точност			X	X	X
Навременност и точност на представяне				X	X
Достъпност и яснота					X
Съгласуваност и сравнимост					

Комбинирано разпределение на компонентите за качеството с високи оценки в НСИ и НСС:

При самооценка на качеството от статистическите отдели на НСИ¹² през 2008 г. и от представители на НСС¹³ през 2010 г., е приложен подход за комбинирано оценяване на връзките между отделните компоненти на качеството. За всеки статистически продукт е направена оценка на всеки компонент по триизмерна скала: висока, средна и ниска степен на оценяване. Прегледът на комбинираните високи оценки¹⁴ на компонентите представя следните резултати:

¹² Самооценката в НСИ е направена в рамките на Проект „Дефиниране на показатели за процесите и усъвършенстване на стандартите за качество” през 2008 г.

¹³ Самооценката в НСС е направена в рамките на Проект „Осигуряване на качеството в НСС” през 2010 г.

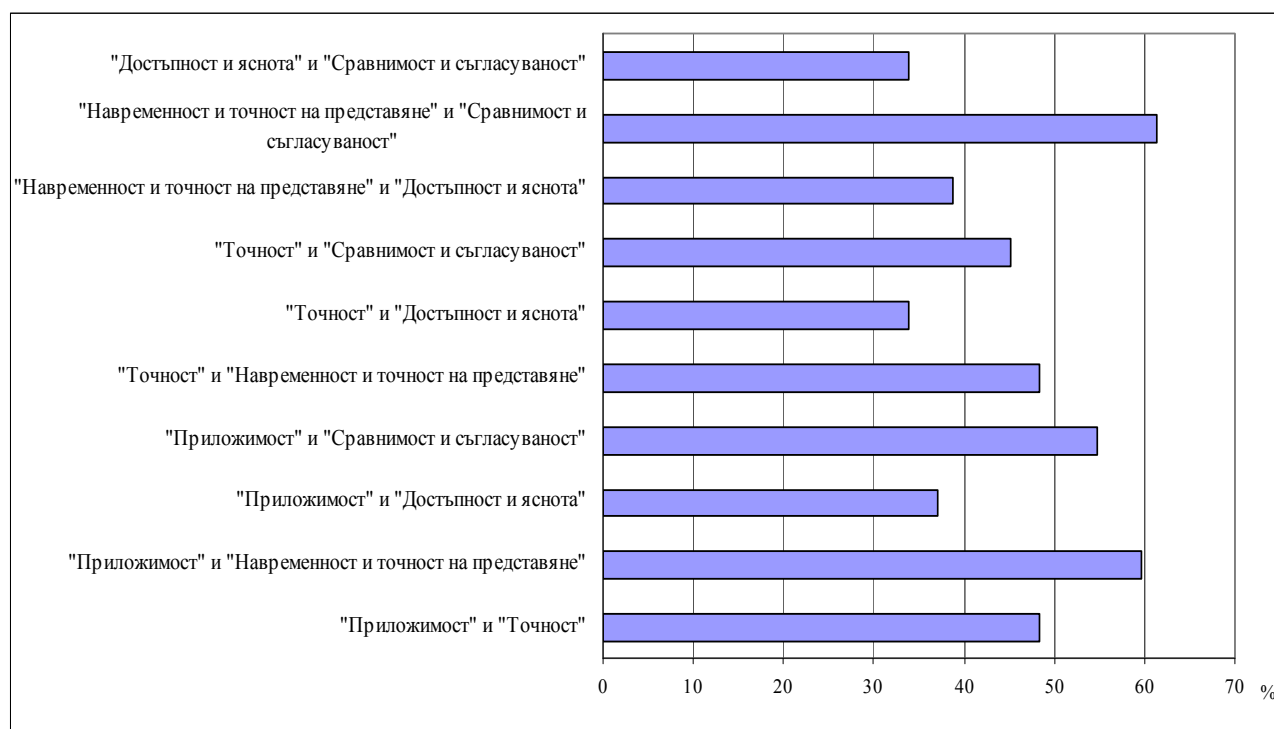
¹⁴ Представени са високите оценки, тъй като те са еталон за нивото, което трябва да бъде достигнато.

В НСИ висока оценка едновременно за компонентите „приложимост” и “навременност и точност на представяне” е дадена за повече от половината (59,7%) от продуктите, като със сравнително близък относителен дял (54.8%) са продуктите с високи оценки за компонентите „приложимост” и “сравнимост и съгласуваност”. Само 1.6 пункта не достигат при комбинираната висока оценка за „приложимостта” и „точността”, за да бъдат обхванати половината от продуктите.

Висока оценка едновременно за „точността” и останалите компоненти са дадени за над една трета от продуктите. С най-малък дял (33.9%) в тази група са продуктите с високи оценки за компонентите „точност” и “достъпност и яснота”.

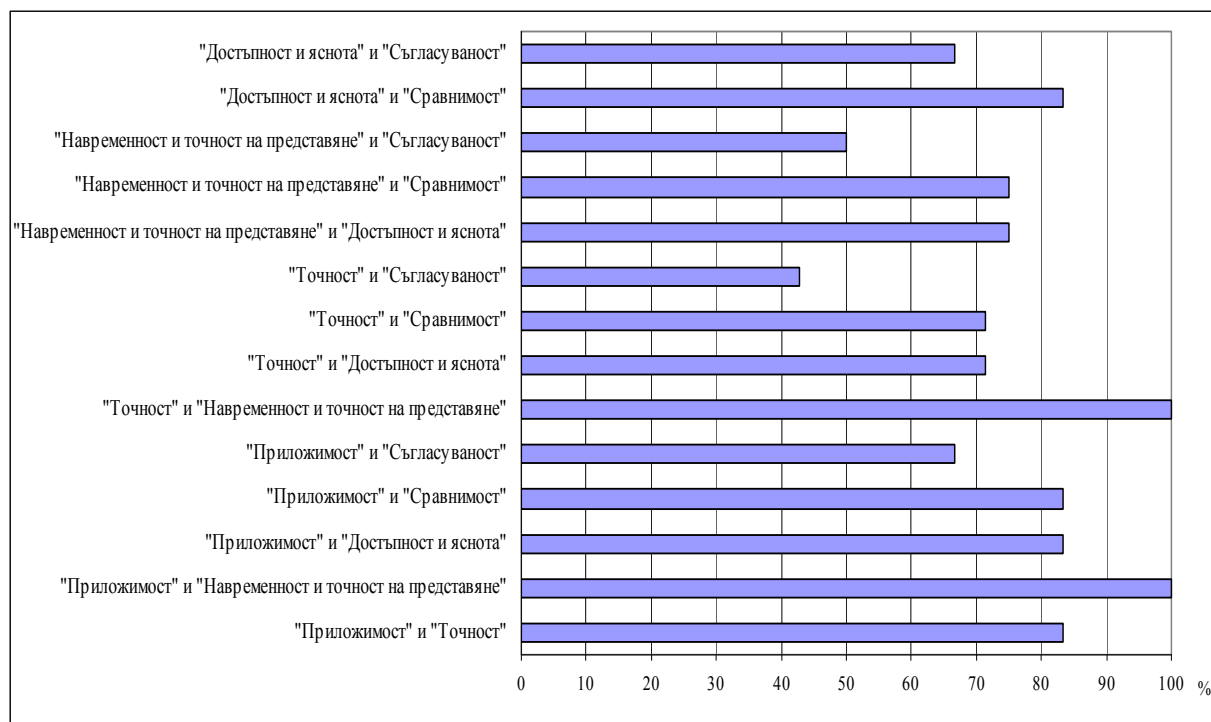
Висока оценка едновременно за компонентите “навременност и точност на представяне” и “сравнимост и съгласуваност” е дадена за повече от половината продукти (61.3%). Над една трета от статистическите продукти са оценени едновременно с висока “навременност и точност на представяне” и висока “сравнимост и съгласуваност”. Една трета от статистическите продукти са оценени с високи оценки за компонентите “достъпност и яснота” и “сравнимост и съгласуваност”.

Фиг. 2. Комбинирано разпределение на компонентите за качеството с високи оценки в НСИ

При комбиниране на компонентите за качеството с високи оценки в НСС най-голяма корелация се наблюдава за “приложимост” и “навременност и точност на представяне”, и "точност" и "навременност и точност на представяне" (100%). Най-малка корелация се наблюдава при: "точност" и "съгласуваност" (42.9%), и "навременност и точност на представяне" и "съгласуваност" (50%).

Фиг. 3. Комбинирано представяне на компонентите на качеството с високи оценки в НСС

Представените комбинирани оценки показват, че качеството трябва да се подобрява за онези продукти, за които липсват високи оценки за компонентите, което ще допринесе за повишаване на общата оценка на качеството на статистическата информация.

6 РАЗХОДИ И НАТОВАРЕНОСТ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ

Усилията на НСИ са насочени към пълно внедряване на изискванията на Европейската статистическа система и изпълнение на задълженията, произтичащи от Европейската статистическа програма. Европейската статистическа програма от своя страна определя приоритетите относно потребностите от информация с цел осъществяване на дейностите на Общността. За да се осигури изискваната статистическа информация, потребностите се преценяват спрямо ресурсите, които са необходими на европейско и национално равнище, както и спрямо тежестта за респондентите и техните разходи. Комисията въвежда инициативи за определяне на приоритети за намаляване на тежестта върху респондентите за Европейската статистическа програма като цяло или за части от нея.

За да се намали тежестта върху респондентите, НСИ и другите национални органи и Комисията (Евростат) имат достъп до източниците на административни данни от системите на държавната администрация, доколкото тези данни са необходими за разработването, изготвянето и разпространението на европейската статистика.

Според Кодекса на европейската статистическа практика, Принцип 9: „Натовареността при отчитане е пропорционална на нуждите на потребителите и не е прекомерна по отношение на респондентите. Статистическите органи наблюдават натовареността на респондентите и определят цели за нейното намаляване във времето.”; и Принцип 10: „Ресурсите се използват ефективно.”

Стандартът за доклади за качеството на ЕСС определя за отчитане на натовареността на респондентите да се докладва следното:

- Годишна натовареност на респондентите в стойност и/или време (часове).
- Цели, планирани за намаляване натовареността на респондентите.
- Настоящи мерки за намаляване натовареността на респондентите.
- Дали обхватът и детайлността на събираните данни са ограничени до степента, която е абсолютно необходима.
- Дали се използват в максимална степен административни и други източници за изследването.
- В каква степен данните, изисквани от бизнеса, са лесно достъпни от техните счетоводни сметки.
- Дали се използват електронни средства за улесняване събирането на данни.
- Дали най-добрите оценки и приблизителните разчети се приемат, когато подробностите не са лесно достъпни.
- Дали се ограничава натовареността на респондентите чрез минимизиране на дублирането с други изследвания.

Показатели	Описание
PCR1. Годишни разходи по основни компоненти на разходите.	Преки разходи на персонала, ангажиран със събиране на данни (въпросници, разпространение, въвеждане), намаляване на неотговарянето, обработка и изготвяне на оценки
PCR2. Годишна натовареност на респондентите в часове и/или стойностно изражение.	Натовареност на респондентите в часове: Броят на респондентите/въпросниците се умножава по средното време на един респондент. Този резултат се умножава с периодичността на изследването в рамките на една година. Натовареността в стойностно изражение се получава, като натовареността в часове се умножи по средната ставка за час на респондентите.

Съгласно **Европейския стандартен модел за измерване на разходите**, наложен от законодателството, отнасящо се до бизнеса (EU Standard Cost Model for measuring costs imposed by legislation on businesses), общите разходи за предоставяне на информация със специален въпросник зависят от три компонента:

- брой на респондентите (**R**);
- средното време (**T**), необходимо за предоставяне на информация (вкл. времето за събиране на информация преди попълване на въпросника, участие в интервю и времето от всички последващи контакти след получаване на въпросниците);
- средна часова ставка на респондента (**C**), без началните разходи за създаването на системи за изследването и разходи за изчисленията.

Общата натовареност на респондентите за въпросник се изчислява като произведение от трите компонента, т.е. **R*T*C**. След обобщаване на всички въпросници за всички повторения на статистическите процеси в продължение на годината, обикновено една календарна година, се получават годишните разходи.

Средната часова ставка е трудно измерима от трите параметъра, поради което натовареността на респондентите често се измерва само чрез изразходваните часове (**R*T**), а не от финансова гледна точка.

Понякога броят на въпросниците се използва вместо броя на респондентите, като по този начин се постига по-точна представа за нивото на действителната натовареност на респондентите.

За повече информация относно участието на НСИ в общите изследвания за измерване натовареността на респондентите, организирани от Евростат, и проведените изследвания за натовареността на респондентите в НСИ, вж. *Приложение 4*.

7 СТАТИСТИЧЕСКА ТАЙНА, ПРОЗРАЧНОСТ И СИГУРНОСТ

Националните правила за определяне на статистическата тайна на индивидуалните данни са дефинирани в Закона за статистиката и напълно отговарят на изискванията на Евростат. Съгласно Закона за статистиката статистическата тайна на данните, предоставяни от респондентите, е гарантирана. Индивидуалните данни, които се получават и събират от домакинствата, предприятията, административни източници и други респонденти, са конфиденциални, използват се само за статистически цели и не се предоставят на потребителите. При разпространение на статистическа информация опазването на тайната на индивидуалните данни е осигурено от НСИ чрез прилагане на Правилника за разпространение на статистически продукти и услуги (Раздел III).

НСИ и органите на статистиката произвеждат и разпространяват статистическата информация независимо, по обективен, професионален и открит начин и всички потребители са равнопоставени.

В НСС са осигурени условията за сигурността на всички статистически процеси (събиране, редактиране, обработка, съхранение и разпространение на данните).

8 УСЛОВИЯ

При управление на компонентите на качеството от съществено значение са условията, в които се извършва статистическата дейност. Всички аспекти, свързани с организацията, оказват влияние на ефективността при управлението на качеството. Някои от необходимите мерки, които водят до ефективност и трябва да се предприемат при осигуряване на качеството в НСС, са:

- подбор на компетентен и квалифициран персонал, който да бъде обучаван относно въпросите, свързани с качеството;
- осъществяване на ефективна комуникация между експертите по отношение на оценката и управлението на качеството;
- сътрудничество с респондентите при предоставяне на информация;
- сътрудничество с потребителите при информационното осигуряване на текущи и нови потребности;
- междуведомствено сътрудничество;
- координация с международните организации.

9 ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Насоките за критерии по качеството на статистическите продукти, представени в настоящия документ, въвеждат общ подход при измерване и управление на качеството в НСС.

Ефективното взаимодействие и координация между НСИ, БНБ и органите на статистиката ще подпомогне осигуряването и повишаването на качеството на статистическата информация в рамките на НСС.

Осигуряването на качеството на статистическите данни трябва да включва следните аспекти:

- документиране;
- стандартизиране на процесите и статистическите методи;
- измерване/оценка на качеството;
- стратегическо планиране и контрол;
- дейности, свързани с подобрието;
- диалог с потребителите.

При осигуряване на качеството на статистическата информация в НСС трябва да се предприемат следните мерки:

- изискванията за качеството на продуктите да са документирани;
- статистическите процеси да са ясно дефинирани и да са известни на всички служители;
- регулярно да се наблюдава изпълнението на процесите;
- непрекъснато да се наблюдава и документира качеството на статистическите продукти и процеси;
- потребителите да се информират за качеството на статистическата информация;
- да се прилага процедура, която да осигурява планиране, прилагане и оценка на необходимите мерки по подобрието.

Прилагането на обща рамка при осигуряване на качеството в НСС ще доведе до ефективно управление и подобрието на качеството на статистическата информация. Това от своя страна ще доведе до повишаване на доверието в националната статистическа информация.

10 ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1: Национална статистическа система (НСС) и нейните партньори

Приложение 2: А) Докладване на качеството и новият Закон за европейската статистика

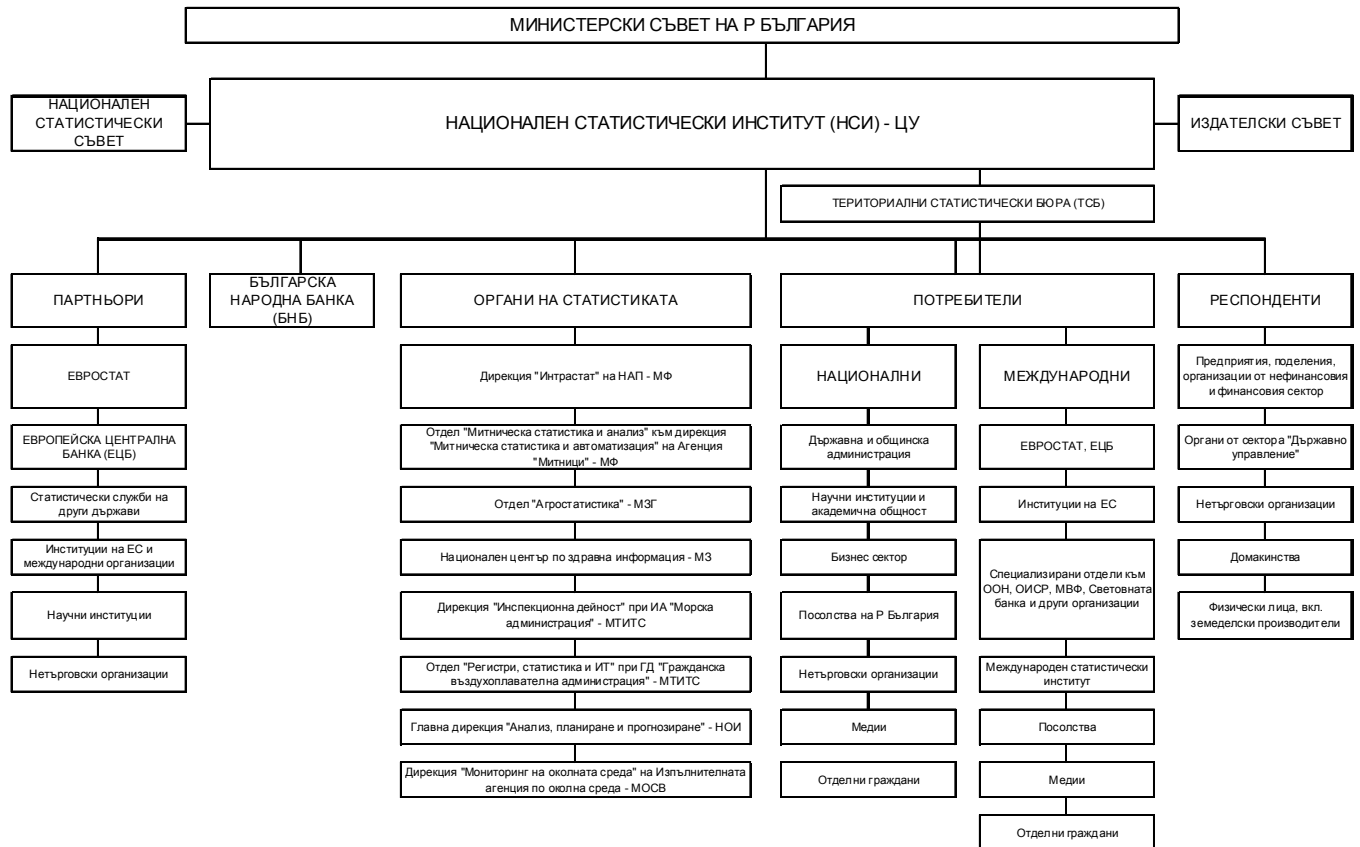
Б) Качеството, координиращата роля на НСИ и Законът за статистиката

Приложение 3: Преглед на дейностите по качеството, свързани с прилагане на европейските стандарти

Приложение 4: Изследвания за натовареност на респондентите

Приложение 5: Списък на показателите за качеството и изпълнението

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: НАЦИОНАЛНА СТАТИСТИЧЕСКА СИСТЕМА (НСС) И НЕЙНИТЕ ПАРТНЬОРИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 2: А) ДОКЛАДВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО И НОВИЯТ ЗАКОН ЗА ЕВРОПЕЙСКАТА СТАТИСТИКА

А) Докладване на качеството и новият Закон за европейската статистика

Регламент (ЕО) № 223/2009 на Европейския парламент и на Съвета относно европейската статистика – в чл. 2 (1) са заложили статистическите принципи от Кодекса на европейската статистическа практика. Включен е нов чл. 12 „Качество на статистиката” с цел осигуряване на качеството на статистическата информация и определяне на обща нормативна рамка за качеството на статистиката.

.....

Член 2

Статистически принципи

1. Разработването, изготвянето и разпространението на европейска статистика се ръководят от следните статистически принципи:

а) „професионална независимост“, която означава, че статистиката трябва да се разработва, изготвя и разпространява по независим начин, особено що се отнася до подбора на техники, дефиниции, методологии и източници, които да бъдат използвани, и времето и съдържанието на всички форми на разпространение, без всякакъв натиск от политически или заинтересовани групи или от общностни и национални органи, без да се засяга институционалната структура, като например общностните или националните институционални или бюджетни разпоредби или определянето на статистическите потребности;

б) „безпристрастност“, която означава, че статистиката трябва да се разработва, изготвя и разпространява неутрално и че всички ползватели трябва да се третираат еднакво;

в) „обективност“, която означава, че статистиката трябва да се разработва, изготвя и разпространява по систематичен, надежден и непредубеден начин; това предполага използването на професионални и етични стандарти, както и че следваните политики и практики са прозрачни за ползвателите и респондентите на изследванията;

г) „надеждност“, която означава, че статистиката трябва да измерва възможно най-вярно, точно и последователно действителността, която е предназначена да представи; това предполага, че за подбора на източници, методи и процедури се използват научни критерии;

д) „статистическа поверителност“, която означава защита на поверителните данни, свързани с отделни статистически единици, придобити пряко за статистически цели или непряко от административни или други източници и предполага забрана за използването за нестатистически цели на придобитите данни и за тяхното незаконно оповестяване;

е) „разходна ефективност“, която означава, че разходите за изготвянето на статистика трябва да бъдат съизмерими със значението на резултатите и на търсените ползи, че ресурсите трябва да се използват оптимално и че тежестта върху респондентите трябва да се сведе до минимум. Когато това е възможно, исканата информация трябва да може лесно да се извлече от налични записи или източници.

Статистическите принципи, установени в настоящия параграф, са разработени допълнително в Кодекса на практиката в съответствие с член 11.

2. При разработването, изготвянето и разпространението на европейската статистика се вземат предвид международните препоръки и най-добри практики.

.....

*Член 12***Качество на статистиката**

1. За да се гарантира качество на резултатите, европейската статистика се разработва, изготвя и разпространява въз основа на еднообразни стандарти и хармонизирани методи. В това отношение се прилагат следните критерии за качество:

а) „относимост“, който се отнася до степента, в която статистиката отговаря на настоящите и потенциалните потребности на ползвателите;

б) „точност“, който се отнася до близостта на прогнозите до неизвестните действителни стойности;

в) „актуалност“, който се отнася до периода от време между датата на предоставянето на информацията и събитието или явлението, което тя описва;

г) „навременност“, който се отнася до периода от време между датата на предоставянето на данните и целевата дата (датата, на която е трябвало да бъдат представени данните);

д) „достъпност“ и „яснота“, които се отнасят до условията и формите за получаване, използване и тълкуване на данни от ползвателите;

е) „съпоставимост“, който се отнася до измерването на въздействието на различията в приложените статистически понятия, оценъчни инструменти и процедури, когато се съпоставят статистически данни за различни географски райони, отраслови области или периоди от време;

ж) „съгласуваност“ се отнася до пригодността на данните да бъдат надеждно съчетавани по различни начини и за различни цели.

2. При прилагането на критериите за качество, предвидени в параграф 1 от настоящия член, спрямо данните, обхванати от секторното законодателство в специфични статистически области, формите, структурата и периодичността на отчетите за качеството, предвидени в секторното законодателство, се определят от Комисията в съответствие с процедурата по регулиране, посочена в член 27, параграф 2.

В секторното законодателство могат да бъдат предвидени специфични изисквания за качество, като целеви стойности и минимални стандарти за изготвяне на статистика. Когато секторното законодателство не предвижда такива изисквания, Комисията може да приеме съответните мерки. Тези мерки, предназначени да изменят несъществени елементи от настоящия регламент чрез допълването му, се приемат в съответствие с процедурата по регулиране с контрол, посочена в член 27, параграф 3.

3. Държавите членки предоставят на Комисията (Евростат) доклади относно качеството на предадените данни. Комисията (Евростат) оценява качеството на предадените данни, изготвя и публикува доклади относно качеството на европейската статистика.

.....

ПРИЛОЖЕНИЕ 2: Б) КАЧЕСТВОТО, КООРДИНИРАЩАТА РОЛЯ НА НСИ И ЗАКОНЪТ ЗА СТАТИСТИКАТА

Б) Качеството на статистическата информация и координиращата роля на НСИ в Закона за статистиката, изм. ДВ. бр. 98 от 14 ноември 2008 г.

.....

Чл. 2. (1) Статистическата дейност обхваща разработването на методологията и планирането на статистическите изследвания, получаването, събирането, обработването, съхраняването на индивидуални данни и статистическа информация, анализирането, предоставянето и разпространението на статистическа информация.

(2) Статистическата дейност се осъществява при спазване на следните принципи: професионална независимост, безпристрастност, обективност, надеждност, статистическа тайна и ефективност на разходите.

(3) Статистическата информация се произвежда при спазването на следните критерии за качество: адекватност, точност, навременност, пунктуалност, достъпност и яснота, сравнимост и логическа обвързаност.

Чл. 3. (1) Националната статистическа система се състои от Националния статистически институт, органите на статистиката и Българската народна банка.

.....

(7) Органите на статистиката работят под методическото ръководство на Националния статистически институт при изпълнение на Националната статистическа програма.

(8) Националният статистически институт, органите на статистиката и Българската народна банка са източникът на официална статистическа информация в Република България.

Чл. 7. (1) Националният статистически институт:

1. координира статистическата дейност на държавата, като:

.....

б) осигурява методологическо единство в изследванията;

.....

е) координира всички дейности на национално равнище за разработването, производството и разпространението на европейската статистическа информация;

2. проучва и обобщава обществените потребности от статистическа информация;

3. оказва методологична и методическа помощ и упражнява контрол върху качеството на статистическите изследвания, провеждани от органите на статистиката.

Допълнителни разпоредби

§ 1. По смисъла на този закон:

1. "Статистическа единица" е единица на наблюдението, която може да бъде физическо лице, домакинство, икономическа единица или друга организация, за която се отнасят данните.

2. "Индивидуални данни" са данните за отделна статистическа единица.

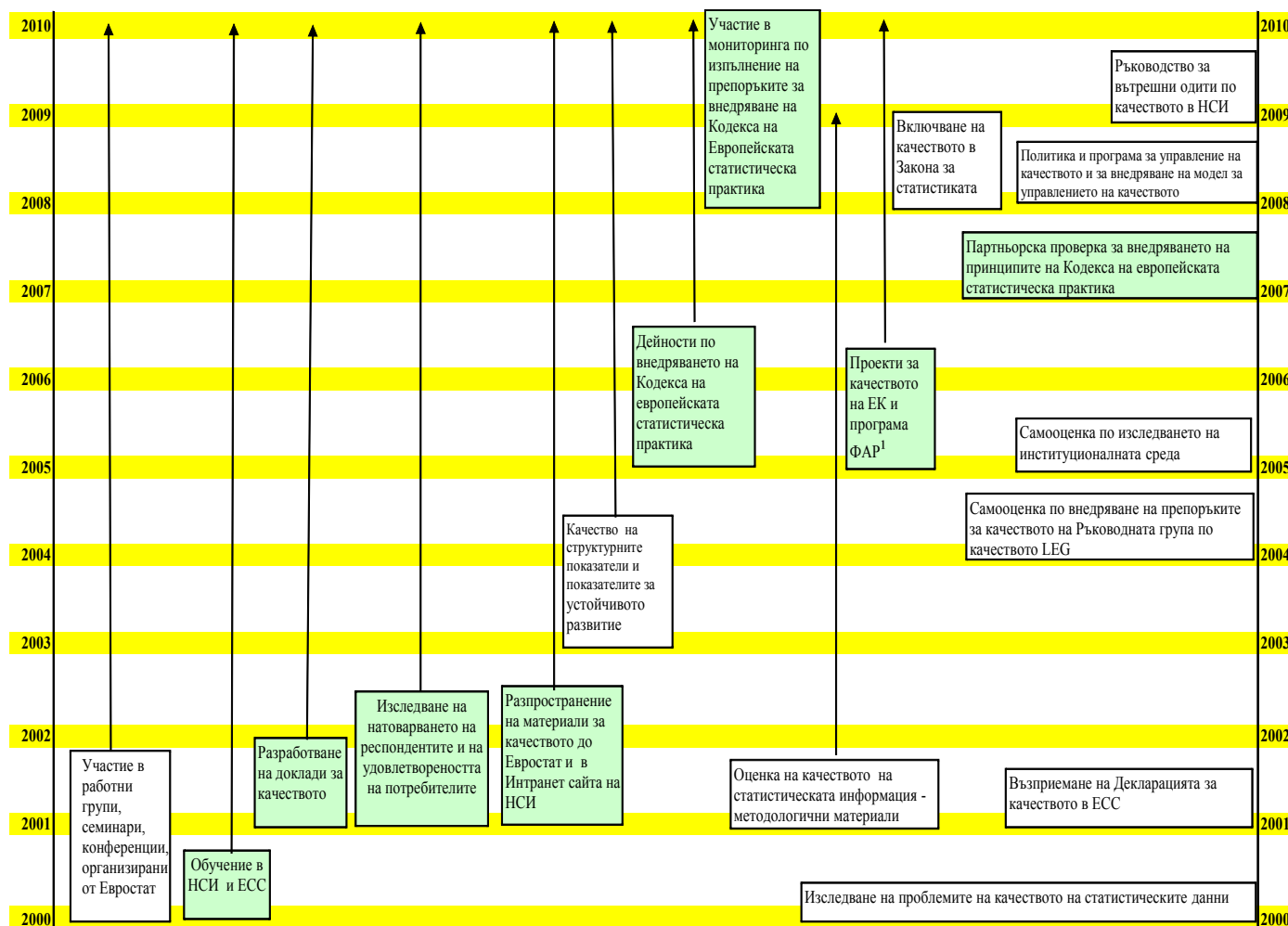
3. "Статистическа информация" е обобщаваща, количествена и представителна информация за състоянието и/или динамиката на масови явления в съществуващи съвкупности от статистически единици в икономиката, демографията, социалната област и околната среда.

4. "Статистически цели" означава използването на събраните индивидуални данни за разработването и производството на статистическа информация, статистически анализи и прогнози.

5. "Статистическо изследване" включва наблюдение на статистическите единици, събиране, обработка и анализ на предоставените от тях индивидуални данни с цел получаване на статистическа информация. Статистическите изследвания са изчерпателни, когато се изследват всички единици в една съвкупност, или извадкови, когато се изследва част от единиците, представителна за цялата съвкупност.
6. "Административен източник" е регистър или информационна система, създадени със закон, съдържащи информация за обектите на статистическите изследвания.
7. "Евростат" е наименованието на статистическата служба на Европейската комисия. Евростат координира статистическите дейности на институциите и органите на Общността.
8. "Разработване на статистическа информация" са дейностите за развитие на статистическите методи, стандарти и процедури, използвани за производството и разпространението на статистическа информация, както и дейностите по разработването на нови статистически показатели.
9. "Производство" са всички дейности по събирането, съхраняването, обработването, изчисляването и анализа на статистическата информация.
10. "Разпространение" е дейността по осигуряване на достъп на потребителите до статистическа информация.
11. "Професионална независимост" е принцип, според който статистическата информация трябва да се разработва, произвежда и разпространява независимо без всякакъв натиск от политически или заинтересовани групи.
12. "Безпристрастност" е принцип, според който статистическата информация трябва да се разработва, произвежда и разпространява неутрално и всички потребители трябва да се третират еднакво.
13. "Обективност" е принцип, според който статистическата информация трябва да се разработва, произвежда и разпространява по систематичен, надежден и непредубеден начин. Това предполага използването на професионални и етични стандарти, както и следваните политики и практики да са прозрачни за потребителите и респондентите на изследванията.
14. "Надеждност" е принцип, според който статистиката трябва да измерва възможно най-вярно, точно и последователно действителността, която е предназначена да представи. Това предполага, че за подбора на източници, методи и процедури се използват научни критерии.
15. "Статистическа тайна" е принцип, според който се защитават данните, отнасящи се за отделни субекти, придобити пряко за статистически цели или непряко от административни или други източници. Това предполага забрана за използването на придобитите данни за нестатистически цели и забрана за тяхното незаконно оповестяване.
16. "Ефективност на разходите" е принцип, според който разходите за производството на статистическа информация трябва да бъдат съизмерими със значението на резултатите и на търсените ползи. Ресурсите трябва да се използват оптимално и натовареността на респондентите трябва да се минимизира. Когато това е възможно, исканата информация трябва да може лесно да се извлече от налични записи или източници.
17. "Адекватност" е степен, в която статистическата информация удовлетворява сегашни и възможни бъдещи нужди на потребителите.
18. "Точност" е близостта на оценките до неизвестните действителни стойности.
19. "Навременност" е периодът между критичния момент на наблюдението и датата на предоставянето на статистическата информация на потребителите.
20. "Пунктуалност" е строго спазване на предварително обявената дата за публикуване на статистическата информация.
21. "Достъпност" и "яснота" означава, че статистическата информация трябва да е разбираема за потребителите и да бъде предоставена по лесен за интерпретиране начин.
22. "Сравнимост" означава, че статистическата информация трябва да е сравнима във времеви и пространствени граници.
23. "Логическа обвързаност" е възможност за съчетаване на статистическа информация от различни източници за изграждане на пълна картина на изучаваната действителност.

24. "Маловажен случай" е този, при който извършеното нарушение с оглед на липсата или незначителността на вредните последици или с оглед на други смекчаващи обстоятелства представлява по-ниска степен на обществена опасност в сравнение с другите случаи на нарушение от съответния вид.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3: ПРЕГЛЕД НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО КАЧЕСТВОТО, СВЪРЗАНИ С ПРИЛАГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТАНДАРТИ

¹ Проекти за качеството на ЕК и програма ФАР

- > Проект на многонационална програма ФАР за самооценка на качеството с DESAP чеклист и отчети по качеството (2005).
- > Проект на национална програма ФАР - компонент " Оценка на качеството в статистиката", със следните задачи: Компендиум с методология за оценка на качеството; Инструкции за изготвяне на отчети по качеството; Изследване на удовлетвореността на потребителите; Концепция за намаляване натовареността на респондентите (2005).
- > Проект на ЕК "Дефиниране на показатели за процесите и усъвършенстване на стандартите за качество" с 3 компонента: Удовлетвореност на анкетьорите; Самооценка на качеството в НСИ.
- > Проект на ЕК "Насоки за критерии по качеството в НСС" (2010).

ПРИЛОЖЕНИЕ 4: ИЗСЛЕДВАНИЯ ЗА НАТОВАРЕНОСТ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ**Изследвания за натовареност на респондентите*****Участие на НСИ в общите изследвания за измерване натовареността на респондентите, организирани от Евростат***

Изследване - 2008 г.

За 50 нормативни документа във всички области; изисквана информация за периода 2004 - 2007 г.; три групи показатели:

- за натовареността на респондентите (измерено чрез изразходваното време, в стойностно изражение – евро, и допълнителна информация за броя на респондентите, средното време, часовата ставка на респондентите и периодичността на изследването);
- за производствените разходи на националните статистически служби;
- за производствените разходи на други производители.

От България са изпратени отговори за 22 регламента - НСИ и МЗХ.

Изследване – 2009 г.

За 24 нормативни документа във всички области, изисквана информация за периода 2004 - 2008 г., но само за натовареността на респондентите със същите характеристики както изследването през 2008 г.

От България са изпратени отговори за 22 регламента – НСИ, други органи на статистиката (Дирекция “Агростатистика” на МЗХ, ИА „Морска администрация”, ГД “Гражданска въздухоплавателна администрация”) и Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури.

Изследване – 2010 г.

За 54 нормативни документа във всички области. Целта на изследването, проведено през тази година е да се получи обща оценка за натовареността на респондентите и за направените разходи от страна на НСИ и другите производители на статистическа информация, във връзка с прилагане на основни нормативни актове на ЕС.

От България са изпратени отговори за 45 регламента – НСИ, БНБ, други органи на статистиката и Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури.

Проведени изследвания за натовареността на респондентите в НСИ

Първото изследване е проведено през 2001 г. със специална анкетна карта едновременно с регулярното наблюдение на труда. Изследването обхваща различни категории респонденти: държавни, общински и частни фирми, големи, средни, малки и микропредприятия. Наблюдението се осъществява върху подизвадка от извадката, с която се изследват заетите лица, отработеното време, средствата за работна заплата и други разходи за труд.

През 2002 г. е извършена оценка на натовареността от експерти на териториалните статистически бюра.

През 2003 г. в статистическите формуляри е включен въпрос за отчитане на времето, необходимо за попълване на формуляра.

През 2004 г. е проведено изследване на натовареността на респондентите, комбинирано с изследване на потребностите на бизнес средите от статистически метаданни.

Оценката на натовареността на респондентите през 2006 и 2007 г. е представена на сайта на НСИ: http://www.nsi.bg/publications/Inter_Resp06.pdf.

През 2009 г. е разработен компонент “Намаляване на натовареността на респондентите и ТСБ” в Туининг проект “Устойчиво развитие на Националната статистическа система” с Федералната статистическа служба на Германия DESTATIS в консорциум с Националния институт за статистика и икономически изследвания на Франция – INSEE.

ПРИЛОЖЕНИЕ 5: СПИСЪК НА ПОКАЗАТЕЛИТЕ ЗА КАЧЕСТВОТО И ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Показатели за качеството и за изпълнението

Показател	Определение	ЕСС	НСС
		Въпроси от въпросника за самооценка DESAP ¹⁵	Въпросник за самооценка на качеството в НСС
Приложимост			
R1. Степен на наличните статистически резултати.	Съотношение на броя на разпространяваните данни, предоставяни в изпълнение на съответното ЕСС законодателство, към общия брой данни, изискван от законодателството.		П.1.1
Точност			
A1. Коефициент на вариация (CV).	Отношението между стандартното отклонение и очакваните стойности на променливите.	DESAP V (4, 6, 7)	П.2.5
A2. Степен на свръхобхват.	Относителният дял на единиците в рамката на извадката, които не принадлежат към целевата група.	DESAP II (6, 8 - 11)	П.2.1
A3. Степен на неуспешно редактиране.	Относителният дял на отговорилите единици, за които е установена грешка при извършването на определен алгоритъм за проверка.	DESAP IV (12, 18)	П.2.4
A4. Степен на отговорили единици.	Съотношението на броя на единиците, за които има събрани данни, дори за някои от променливите, към общия брой на единиците, от които трябва да се съберат данни.	DESAP III (45), V (15, 16, 17)	П.2.5
A5. Степен на отговаряне на въпрос в анкетната карта.	Съотношението на броя на единиците, които са предоставили данни за дадена променлива, към общия брой на определените единици.	DESAP III (43), V (18)	П.2.5
A6. Степен на импутация.	Съотношението на броя на целевите стойности (липсващи, невалидни и несъвместими данни или неуспешно редактирани данни) за дадена променлива към общия брой на стойностите.	DESAP IV (18 - 32)	П.2.5
A7. Брой направени грешки по вид.	Броят на сериозните грешки при изчисленията или представянето на агрегатите, които са установени едва след публикуването.		П.2.5

¹⁵ DESAP въпросникът се намира на интернет адрес:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/quality/documents/desap%20G0-LEG-20031010-EN.pdf>.

A8. Среден размер на ревизиите.	Средната стойност на разликите между по-късната и по-ранната оценка за даден период от време, изразена като средна ревизия, средна абсолютна стойност на ревизията и/или съответното относително количество.		II.2.5
Навременност и точност на представяне			
T1. Лаг във времето между края на отчетния период и датата на първите/предварителните резултати.	Броят на дните от последния ден на отчетния период до датата на публикуване на първите резултати.	DESAP V (19, 21, 23)	II.3.1
T2. Лаг във времето между края на указания период и датата на окончателните резултати.	Броят на дните от последния ден на отчетния период до деня на публикуването на окончателните резултати.		
T3. Точност на публикуване.	Брой дни след предварително обявената дата на публикуване до действителната дата на публикуване.	DESAP V (20, 22)	II 3.2, II.3.3, II.3.4
Достъпност и яснота			
AC1. Брой абонамент/закупени печатни публикации.	Както е посочено		
AC2. Брой посещения в онлайн бази данни.	Както е посочено (може допълнително да се определи от IT експертите).		II.4.1
AC3. Степен на пълнота на метаданните.	Съотношението на броя на предоставените елементи от метаданни към общия брой приложими елементи от метаданни.	DESAP VI (2 - 7, 10 - 14)	II.4.4
Сравнимост и съгласуваност			
CC1. Дължина на съпоставимите динамични редове.	Брой референтни периоди в динамичните редове след последното прекъсване.	DESAP V (25)	II.5.1
CC2. Асиметрии за статистическите огледални потоци.	Разликата между данните за определени потоци от данни, например за двойки страни.		
Оценка на потребностите и възприятията на потребителите			
US1. Индекс на удовлетвореността на потребителите.	Степента на удовлетвореност от услуги и продукти за различни сегменти от потребители.	DESAP I (2 - 8) DESAP V (1-5, 29), VI (8, 11 - 14)	II.1.2
US2. Период от време след последното изследване за удовлетвореността на потребителите.	Както е посочено	DESAP V (1)	

Разходи за изпълнение и натовареност на респондентите			
PCR1. Годишни разходи по основни компоненти на разходите.	Преките разходи за персонала, който участва в събирането на данни (въпросници, разпространение, въвеждане), намаляване на неотговорилите, обработка и съставяне на оценките.	DESAP V (1) DESAP VII (3)	III.1
PCR2. Годишна натовареност на респондентите в часове и/или стойностно изражение.	Натовареността на респондентите в часове се определя, като произведение между броят на респондентите, разделен на въпросниците и средното време за респондентите, разделено на въпросниците, сумирано за всички производствени цикли на статистическите процеси в рамките на една година. Натовареността на респондентите от финансова гледна точка се определя като натовареност на респондентите в часове, умножено по средните разходи на час за респондентите.	DESAP II (24, 25, 26) DESAP V (1) DESAP VII (3)	III.2 III.3

11 БИБЛИОГРАФИЯ

1. European Central Bank (ECB). *Quality assurance procedures within the ECB statistical function*, April 2008.
2. Eurostat (2003): *Assessment of Quality in Statistics: Definition of quality in statistics*, WG, Luxembourg, October 2003.
3. Eurostat (2009), *Guidelines for the implementation of quality assurance frameworks for international and supranational organizations compiling statistics*.
4. Eurostat (2009), *ESS Handbook for Quality Reports*.
5. Eurostat (2009), *ESS Standard for Quality Reports*.
6. Eurostat (2009), *Quality Assurance Frameworks – Eurostat Progress report, presented at the Fourteenth Session of the Committee for the Coordination of Statistical Activities*, Bangkok, 9-11 September 2009.
7. Национален статистически институт на Р България (2008), *Ръководство за управление на критерия “Приложимост” като компонент от рамката за осигуряване на качеството в НСИ*.
8. Michael Colledge (2006), *Quality Frameworks: Implementation and Impact*, presented at the Conference on Data Quality for International Organizations Newport, Wales, United Kingdom, 27 - 28 April 2006.
9. OECD (2003): *Quality Framework and Guidelines for OECD Statistical Activities*, STD/QFS(2003)1, 17 October 2003.
10. Office for National Statistics (UK) (2007), *Guidelines for Measuring Statistical Quality (Version 3.1)*.
11. Statistics Canada (2002), *Statistics Canada’s Quality Assurance Framework*.
12. Statistics Canada (2009), *Statistics Canada’s Quality Guidelines, Fifth Edition – October 2009*.
13. Statistics Finland (2007), *Quality Guidelines for Official Statistics, 2nd Revised Edition*.
14. Statistics Ireland (CSO) (2006), *Standards and Guidelines Volume 1, Quality in Statistics*.
15. Statistics Norway (2007), *Systematic quality work in Statistics Norway*.
16. Statistics Spain (2007), *Methodology to evaluate Standard Quality Indicators of statistical processes and outputs*.
17. UN Statistical Commission (1994), “The Fundamental Principles of Official Statistics”.
18. Van Nederpelt EMEA, Ir P. W. M. (2009), Statistics Netherlands (CBS), *Checklist for the Quality evaluation of Administrative Data Source*.
19. Van Nederpelt EMEA, Ir P. W. M. (2009), Statistics Netherlands (CBS), *Checklist Quality of Statistical Output*.